Jaargang 111. Dingsdag, 17 Augustus 1852. No. 66.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt aan de geabonneerden verzonden: *Bijblad* no. 19, inhoudende *Kort Verslag van de Handelingen van den Gemeenteraad van Groningen.*

De GEDEPUTEERDE STATEN van de Provincie *Groningen* brengen bij deze ter kennis van het Publiek, dat de **SCHEEPVAART** door de ***STATENZIJL***, ten gevolge van de door de **opslibbing** van de **Buiten-A** plaats gehad hebbende **sluiting dezer sluis**, tot nadere bekendmaking ***GESTREMD*** is.

GRONINGEN, 12 Augustus 1852

De Gedeputeerde Staten voornoemd:
VAN LIMBURG STIRUM.
Ter ordonnantie van dezelven:
ALBERDA.

NOTIFICATIE.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van de Gemeente *Groningen* maken bekend, dat wegens noodzakelijke HERSTELLING, de **PASSAGE** met **RIJTUIGEN** over de **KLAPBRUG** in de ***BOVEN-WILDERVANK***, van DINGSDAG den 17den tot en met ZATURDAG den 21sten dezer, zal zijn **GESTREMD.**

GRONINGEN, 12 Augustus 1852.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: VAN UILDRIKS, *L. S.*

AFKONDIGING.

De BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* doen te weten, dat door den RAAD dier Gemeente in zijne VERGADERING van den 7den Julij 1852 is vastgesteld de navolgende VERORDENING:

De RAAD der Gemeente *Groningen;*

Overwegende, dat de SEPTEMBER-KERMIS hier ter stede meestal in eenen tijd plaats heeft, dat de Kermis te **Amsterdam** nog **niet** is afgeloopen en dat het alzoo tot vermeerdering van het vertier dienen kan, in dien tijd eene wijziging te maken;

Gezien art. 144 en 195 van de wet van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* no. 85);

Heeft, onder goedkeuring van GEDEPUTEERDE STATEN, besloten: dat de **HERFST-KERMIS** voortaan zal beginnen op den **eersten Woensdag** *na den vierden Maandag in September* en zal eindigen *veertien dagen later, op den tweeden Woensdag* daaraanvolgende.

Gedaan te *Groningen*, ter openbare Raadsvergadering van den 7den Julij 1852.

De Burgemeester: (get.) VAN IMHOFF.
De Secretaris: (get.) VAN UILDRIKS, *L. S.*

Zijnde deze Verordening door de GEDEPUTEERDE STATEN der Provincie *Groningen* goedgekeurd, bij hun besluit van den 12den Augustus 1852, no. 34.

En is hiervan afkondiging geschied, waar het behoort, den 17den Augustus 1852.

De Burgemeester: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

HERFSTKERMIS TE GRONINGEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* brengen bij deze ter kennis van de belanghebbenden, dat door den RAAD is besloten, dat de **HERFST-KERMIS** voortaan zal beginnen **op den eersten Woensdag na den vierden Maandag in September** (zijnde in dit jaar den 29sten September) en zal eindigen **veertien dagen** later, op den **tweeden Woensdag** daaraanvolgende, en dat dien ten gevolge de AANGIFTE, ter bekoming eener STANDPLAATS, ter SECRETARIJ dezer Gemeente zal moeten geschieden den **derden Maandag** in **September** (zijnde in dit jaar den 20sten September).

GRONINGEN, 17 Augustus 1852.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

NOTIFICATIE.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente *Groningen* doen te weten dat de in de Courant van den 27sten en 30sten Julij l.l. aangekondigde **VERHURING** van het **REGT** van **JAGT** en **VISSCHERIJ** op de Landen en in de Wateren, aan de Stad *Groningen* toebehoorende, **geen voortgang zal hebben.**

GRONINGEN, 16 Augustus 1852.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

GERHARDUS VAN DER WIELEN, van beroep Smid, vroeger gewoond hebbende te *Utrecht*, en **SIETZE POSTMA**, van beroep Schoenmaker, vroeger gewoond hebbende te *Loon op Zand*, worden, **ingeval zij zich in deze Stad bevinden**, opgeroepen, om zich ter SECRETARIJ dezer Gemeente te vervoegen.

Ter BURELE van POLITIE ligt ter bezigtiging voor den verliezer: een **GOUDEN HOEPELRING**, waarin licht blond haar is gevlochten en waarop de letters **J. Jz. B.** zijn gegraveerd.

AANBESTEDING.

Op WOENSDAG den 18den Augustus 1852, des voormiddags te 10 uur, zal door CURATOREN der HOOGESCHOOL te *Groningen*, in bijzijn van den HOOFDINGENIEUR van den WATERSTAAT in het 1ste District, aan het LOKAAL van evengemelde HOOGESCHOOL, worden aanbesteed:

Het **BOUWEN** van een **BADHUIS** en eene **TURFLOODS**, benevens het UITVOEREN van EENIGE ANDERE WERKEN bij het algemeen PROVINCIAAL STADS en AKADEMISCH ZIEKENHUIS, met de LEVERANTIE van al de daartoe benoodigde MATERIALEN.

Deze Aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het Bestek der bovengemelde Aanbesteding zal ter lezing liggen ten KANTORE van den HOOFDINGENIEUR van den WATERSTAAT alhier, ten KANTORE van den SECRETARIS van CURATOREN der HOOGESCHOOL en bij den Koffijhuishouder H. KOMDEUR, op den hoek van het Monnikenholm.

GRONINGEN, 9 Augustus 1852.

NIEUWSTIJDINGEN.

NOORD-AMERIKA.

In de *New-York Herald* leest men een zeer oorlogzuchtig artikel, hetwelk aldus luidt:

„Laat Engeland ons komen bezoeken, wij zijn gereed. Maar als de rook van den strijd zal opgeklaard zijn, zullen de noordelijke staten van Amerika, thans in het bezit van Engeland, aan ons toebehooren; zijne visscherijen zullen de onze zijn; Cuba zal ons toebehooren; centraal Amerika zal geheel aan onzen goeden wil zijn overgelaten. In zes maanden kunnen wij 200 oorlogsschepen, welke de magtigste zijn, die den oceaan bevaren, uitrusten; in ééne maand kunnen wij driehonderdduizend man te veld brengen om Canada te veroveren, en bij den eersten trommelslag zal Ierland als eene reus, die uit zijn slaap ontwaakt, van verlangen branden om vijf eeuwen van verdrukking te wreken. Honderdduizend Ieren uit de Vereenigde Staten zouden de zee oversteeken, om hunne Europesche broeders bij te staan.

„Moge de heer *Webster* zich standvastig houden en het kongres ook het volk ondersteunen. Dat men wel degelijk daarin overeenkome, dat de regten onzer visschers, zoo als zij dezelve van de sluiting van het traktaat in 1818 tot op den huidigen dag genoten hebben, hun onvoorwaardelijk moeten worden geschonken, zelfs op gevaar af van het uitbarsten des krijgs. Misschien wil Engeland het wagen. Wanneer het zoo zijn moet, welnu, laten wij dan oorlog voeren met Engeland."

[Het leger der Ver. Staten bestond op den 1sten Jan. 1851 uit slechts 10,334 man; de landweer bedroeg echter 2,006,456 man. De zeemagt telde op den 1sten Sept. 1851 niet meer dan 12 linieschepen (waarvan nog 3 op stapel), 14 fregatten, 21 korvetten, 7 brikken, 15 oorlogsstoomschepen, 5 transportvaartuigen, te zamen 74 oorlogsschepen.]

HOLLANDSCHE KOLONIE SHEBOYGAN, 13 Julij.

Van Grand Haven, Mich., schrijft men ons: „Tot onze hartelijke blijdschap kan ik u melden, dat alhier voor omstreeks vier weken geleden met eenparige stemmen tot herder en leeraar beroepen is de w.e.w. heer ds. *S. Bolks*, welk beroep onder vele worstelingen door betrekking en beroep van z.e.w.'s vorige gemeente *Overijssel*, in Allegan County, en ook andere beroepen en aanvragen, door z.e.w. op heden (den 6den Julij) is aangenomen.

Wij denken eene goede pastorij op eigen grond in het dorp te bouwen, waar wij denkelijk ook spoedig een groot nieuw kerkgebouw wenschen op te rigten, hebbende van de Amerikaansche bevolking alhier belofte, dat ook zij daartoe ruimschoots willen bijdragen. Dominus *Ypma*, van Staatsland, is beroepen te Graafschap, de plaats waar ds. *Klyn* gestaan heeft. Men denkt dat hij dit beroep zal aannemen.

— Eenige landverhuizers uit de provincien *Groningen* en *Friesland* zijn hier in onze nederzetting gezond en wel aangekomen.

ZUID-AFRIKA.

Te Londen zijn tijdingen van Kaapkolonie ontvangen van den 2den Julij j.l.; zij luiden omtrent den oorlog aan de grenzen niet gunstig.

Naardemaal het voldoende gebleken is, dat de vijand geregeld van oorlogsbenoodigdheden voorzien wordt door lieden, die in de kolonie zelve gevestigd zijn, heeft de gouverneur eene belooning van 60 p. st. uitgeloofd voor de aanhouding van elken persoon, welke dergelijke voorwerpen levert, en aangekondigd, dat dezulke, zonder onderscheid van kunne of ouderdom, zal worden opgehangen.

TURKIJE.

— Uit Adalia wordt het volgende verschrikkelijke voorval gemeld. Op den 7den Julij kwam een dolle wolf het stadje binnen stuiven tot op de markt, waar hij verscheidene menschen beet, en snelde toen, door het angstgeschrei verschrikt, naar de tuinen, waar ten gevolge van den zijde-oogst vele honderd menschen in de open lucht te ruste lagen, van welke niet minder dan 128 door het razende beest op de vreeselijkste wijze werden gekwetst. Daar de gouverneur eerst kort te voren de ingezetenen alle wapenen had doen ontnemen, waren de ongelukkigen geheel zonder middel van verdediging. Eindelijk ook van daar verjaagd, greep de wolf eene schaapskudde aan, doodde 85 en kwetste 75 schapen. Niet dan den volgenden dag gelukte het den inwoners wapenen van den gouverneur te bekomen en het ondier te dooden. Eenige der gekwetste personen zijn reeds aan de watervrees overleden en de overige verkeeren in onbeschrijfelijken angst.

— Bij den hevigen brand, welke op het einde van Julij te Konstantinopel heeft gewoed, zijn ongeveer 1000 huizen in de asch gelegd; de schade wordt ongeveer op 60 millioen piasters begroot.

DENEMARKEN.

Men schrijft uit Koppenhage van den 2den Augustus:

„Wij ontvangen tijdingen uit de Deensche kolonie Julianahaab in Groenland. Zij melden, dat ook in deze noordelijke streken buitengewone warmte heeft geheerscht, en dat de thermometer van *Réaumur* meer dan eens twaalf graden boven 0 had geteekend, hetgeen tot dusver in Groenland zonder voorbeeld was. Ook de laatste winter was in dat land buitengewoon zacht: de grootste koude gedurende dat saizoen was slechts 3 à 4 graden *Réaumur* onder 0.

„Ten gevolge dezer weersgesteldheid had de zwakke en achterlijk vegetatie van Groenland eene buitengewone ontwikkeling verkregen."

DUITSCHLAND.

De Katholijke conservatieve drukpers-vereeniging te Keulen heeft officiëel aanzegging bekomen, dat zij als politieke vereeniging beschouwd werd, en dus in hare tegenwoordige organisatie niet geduld kon worden.

— Een der Berlijnsche dagbladen wil weten dat de poging, door het Nederlandsch bewind bij de bondsregering aangewend, om den stroom der Duitsche landverhuizing naar de Nederlandsche koloniën te leiden, met geen zeer gunstig gevolg bekroond zal worden. Bij de respective regeringen moet over het algemeen de overtuiging bestaan, dat het niet geraden is de landverhuizing op meer stellige wijze, dan dit tot nu toe geschiedde, te bevorderen of eene rigting te geven.

— Daar het met het uit de hand verkoopen der tot de Duitsche vloot behoorende vaartuigen niet naar wensch gaat, zullen zij achtereenvolgend in openbare veiling gebragt worden. Een aanvang zal worden gemaakt met het zeilfregat *Deutschland*, dat den 18den dezer, te Brake, tegen kontante betaling en onder nadere goedkeuring der bondsvergadering, bij opbod zal verkocht worden.

— Het dagblad van Coblentz berigt, van den 9den dezer, dat men thans bezig is in de vestingwerken dier stad de palissaden weg te ruimen. — Hierin ligt eene bevestiging van het dezer dagen door een der Duitsche dagbladen gegeven berigt, dat de Pruissische regering in de tegenwoordige gesteldheid van Frankrijk geen reden ziet om hare vestingen langs den Rijn langer op oorlogsvoet gewapend te houden.

— Dingsdag namiddag te drie uur is H. M. de Koningin der Nederlanden met gevolg te Hannover aangekomen en aan het station van den spoorweg door den Nederlandschen gezant, den slothoofdman *von Hedemann*, en den opperkamerheer *von Linsingen* ontvangen.

[H. M. is den 11den te Leipzig aangekomen en van daar naar Weenen voortgereisd.]

— Maandag werd te Bremerhaven, bij de aankomst van de *Washington*, een passagier gearresteerd en naar Berlijn gezonden. Een der Bremer dagbladen deelt nopens dien persoon het volgende mede: „Voor eenige jaren ontdekte de Pruissische regering, dat er valsch papieren-geld werd vervaardigd, en dat er circa voor 24,000 thalers in omloop was gebragt. Men kwam de fabrijk op het spoor en wel te Elberfeld; toen men den fabrikant wilde arresteren, was hij naar Amerika gevlugt. De regering beloofde aan de politieagenten 2000 th. belooning voor hem, die den valschen munter naar Pruissen zou terugbrengen. Een gewaande balling vertrok daarop naar Amerika, ontdekte het verblijf van den valschen munter, maakte kennis, won zijn vertrouwen en overreedde hem naar Duitschland terug te keeren, alwaar zij in compagnie het kunstwerk zouden voortzetten. De politieagent had zijne rol met veel bekwaamheid gespeeld; de valsche munter kwam in de val. Toen het stoomschip te Southampton aankwam, telegrafeerde de agent naar Berlijn, en bij zijne aankomst werd de schuldige gevat en naar Berlijn gebragt."

— Bij de opname der brandbluschmiddelen, in Nederland in gebruik, door eene commissie uit het Koningrijk Hannover, daartoe in het vorige jaar gezonden, zijn de brandspuiten in de fabrijk van den heer *W. van der Os*, te Vlissingen, en naar diens vinding vervaardigd, zoo wat de doelmatige inrigting als den krachtigen aanvoer eener groote hoeveelheid waters en uiterlijke netheid betreft, allezins voldoende voorgekomen en hebben verre overtroffen hetgeen men zich van zoodanige spuit had voorgesteld; ten gevolge waarvan die fabrikant de eer heeft mogen genieten, zich eene bestelling te zien opdragen eener brandpomp, tot drieledig gebruik geschikt en van buitengewone kracht; welke pomp dezer dagen naar de plaats der bestemming in het Koningrijk Hannover is verzonden.

— Men is te Weenen steeds druk bezig met de voorbereidselen tot eene plegtige ontvangst van Z. M. den Keizer bij deszelfs terugkomst van zijnen togt door Hongarije, waarvan de resultaten thans ook door de hevigste opposanten erkend worden. Onder anderen wordt er een reusachtig *chassinet* vervaardigd, waarop aan de vijf klinkletters A. E. I. O. U. de volgende zinrijke verklaring wordt gegeven:

Austria Est Invincibilis Omnipotensque Una; d. i.: Oostenrijk vereenigd, is onverwinnelijk en alvermogend.

— De prins *van Hohenlohe*, kamerheer van Z. H. den Paus, is te Weenen aangekomen, om met het Oostenrijksche kabinet te onderhandelen over het voortdurend verblijf der vreemde troepen in den Kerkelijken Staat en over de kosten van het onderhoud derzelve.

— Uit Warschau wordt dd. 8sten Aug. gemeld, dat in de twee laatste dagen aldaar 554 nieuwe choleralijders zijn bijgekomen, waarvan 240 genezen en 214 overleden zijn. Destijds bevonden zich 746 personen onder behandeling. Volgens het gevoelen der geneesheeren had de ziekte reeds haar toppunt bereikt en zou weldra afnemen.

— Uit Alexandrië schrijft men, dat de spoorweg tusschen die stad en Caïro waarschijnlijk tot aan de Roode Zee zal verlengd worden. Zoowel voor Engeland als voor de overige staten van Europa is deze spoorweg van het hoogste gewigt.

GROOT-BRITTANJE.

LONDON, 11 Augustus.

— Heden was de beurs weder flaauw. Op 't laatst herstelden de prijzen zich een weinig, op het berigt dat de President *Fillmore* niet deelde in het gevoelen van den heer *Webster* omtrent de visscherij-kwestie; dat dit geschil zeker in der minne vereffend zou worden, en dat de heer *Thomas Baring* op het punt was om te dien einde van hier naar Washington te vertrekken.

— In de vorige week zijn naar gewoonte de geestelijken der Anglikaansche kerk in de onderscheidene kerkprovinciën zamengekomen om afgevaardigden uit hun midden te kiezen tot bijwoning der kerkvergadering, die bestemd is om met de insgelijks vergaderde prelaten der kerk, over de regeling van kerkelijke aangelegenheden te beraadslagen en te besluiten. Dit is, volgens de aloude inrigting der Anglikaansche kerk, de bestemming en het regt dier vergadering, doch sedert langen tijd heeft zij daaraan niet kunnen beantwoorden: want in den tijd der kerkhervorming, in de zestiende eeuw, werd haar door het staatsgezag verboden, tot behandeling van zaken over te gaan anders dan met vergunning der Kroon, en het is nu 135 jaren geleden sedert die vergunning voor het laatst is verleend. Doch met eene zelfs in Engeland schaars geëvenaarde vasthoudendheid aan oude vormen, komen de geestelijken nog steeds op vaste tijden zamen en kiezen vertegenwoordigers tot zamenstelling eener vergadering, die elk weet dat terstond na hare bijeenkomst verdaagd en vervolgens ontbonden zal worden voor dat zij tot behandeling van zaken is overgegaan.

In de laatste jaren is echter in de kerkelijke kiezers-collegiën gedurig de wensch geuit, dat aan de gekozen vertegenwoordigers der dienstdoende geestelijkheid weder vergund mogt worden den hun toekomenden invloed op de kerkelijke aangelegenheden werkelijk uit te oefenen; en vooral geschiedde zulks dit jaar bij verscheidene verkiezingen: men wees, om dien wensch aan te dringen, op den tegenwoordigen toestand der Anglikaansche kerk, op hare verdeeldheid en hare behoefte aan menige verbetering, inzonderheid op het gevaar waarmede zij door „het op haar aandringende, ja binnendringende Rome" bedreigd wordt. Vele opregte aanhangers der Anglikaansche kerk zijn vast overtuigd dat zelfbeheer en vrije zamenwerking harer leden het eenige middel is om haar tot nieuw leven en kracht te brengen, gelijk daardoor in de kleinere, van de staatskerk afgescheidene Protestantsche kerkgenootschappen in Groot-Brittanje, het kerkelijk leven steeds wakker en krachtig blijft. Deze overtuiging is echter niet algemeen, vooral niet onder de leeken. De eindelooze twisten in den schoot der kerkvergadering oprijzende, waren de voornaamste reden waarom haar sedert meer dan eene eeuw de vergunning tot behandeling van zaken door de Kroon geweigerd werd; en zoodanige twisten zouden, naar men vreest, ook thans, wanneer die vergunning weder verleend werd, op nieuw oprijzen en welligt tot eene scheuring der kerk leiden.

Men doet hierbij opmerken dat de Anglikaansche kerk niet gelijk staat met de afgescheidene kerkgenootschappen, die op eenheid van geloofsbegrippen gebouwd zijn en geheel door vrijwillige zamenwerking der leden worden in stand gehouden: de Anglikaansche kerk is van oorsprong eene door het staatsgezag bewerkte vereeniging van uiteenloopende denkwijzen, en zij wordt door een naauw verband met den Staat en door milde begiftiging van staatswege, voortdurend geschraagd; in zulk een kerkgenootschap zoude, meent men, eene scheuring veel ligter plaats grijpen en veel bedenkelijker gevolgen, ook voor den Staat, na zich slepen dan in eenig ander kerkgenootschap; en eene scheuring zoude bezwaarlijk uitblijven, wanneer aan de geestelijken weder vrijgelaten werd de verschillende zienswijzen, die van den aanvang af in de kerk nevens elkander bestaan, tegenover elkander te stellen. Men wijst hierbij op hetgeen thans plaats heeft in de Evangelische kerk van Pruissen, insgelijks eene door staatsgezag bewerkte vereeniging van uiteenloopende begrippen, en waarin het eerste gevolg van het door de nieuwe Pruissische staatsregeling toegezegde zelfbeheer is, dat de unie der groote Protestantsche geloofsbelijdenissen weder een twistpunt is geworden.

Zoodanige beschouwingen schijnen ook het tegenwoordige tory-kabinet, hetwelk uit warme voorstanders der Anglikaansche kerk bestaat, te weêrhouden van stappen tot verlevendiging van de werkzaamheid der kerkvergadering. Zeker is het althans dat zoodanige stappen ook door lieden die ze het meest zouden toejuichen, voor alsnog van lord *Derby* en zijne ambtgenooten niet worden verwacht.

— Bij de alhier gevestigde directie der maatschappij van landindijking in Zeeland zijn zeer gunstige berigten ontvangen omtrent de vordering van die groote onderneming; gedurende dezen zomer waren 3500 morgen ingedijkt, in het volgende jaar zoude op groote schaal daarmede worden voortgegaan; er is thans veel vraag naar de aandeelen tot 1/2 a 3/4 agio.

FRANKRIJK.

PARIJS, 12 Augustus.

Het regeringsblad behelst heden de navolgende mededeeling: „De conferentiën tusschen den minister van buitenlandsche zaken en de Belgische gevolmagtigden hebben niet geleid tot het sluiten van een nieuw eind-verdrag, noch tot de verlenging der overeenkomst van den 13den December 1845.

„Die overeenkomst loopt heden, den 10den Augustus, ten einde. Dien ten gevolge zijn thans de voortbrengselen der beide landen onderworpen aan de bepalingen van het algemeen regt."

— De *Almanach National*, die zich zoo lang liet wachten, bevat niets Keizerlijks noch Koninklijks. Hij geeft echter den grafelijken titel aan den heer *Fialin de Persigny.*

De namen der generaals *Cavaignac*, ***Bedeau***, ***de Lamori-***

cière en *Changarnier* staan niet meer op de lijst van he kader van den staf der Fransche armee.

— Het voornaamste en bijna eenige, waarover men spreekt, is het feest van den 15den Aug., hoewel dit feest hoe langer hoe meer alle staatkundig karakter schijnt te verliezen. Het belangrijke van deze gebeurtenis is alleen gelegen in het karakter van openbare vermakelijkheid, terwijl men zich weinig bekreunt om de aanleiding daartoe. Een oogenblik heeft men gedacht, dat het aanleiding zoude geven tot de invoering van het keizerrijk.

— Men rekent dat er al 5000 exemplaren van het werk van *Victor Hugo*, *Napoleon de Kleine*, in Frankrijk zijn gesmokkeld. Het is eene heel kleine editie, twee duim hoog en 1½ duim breed. Men kan het boekje in zijne handschoen, zijne geldbeurs, zijne snuifdoos, enz., steken. Men vecht om een exemplaar te kunnen bekomen.

— De berigten uit de wijnbouwende streken luiden allerongunstigst. De ziekte der druiven rigt groote verwoestingen aan. De prijs der wijnen is reeds 30 pCt. gerezen.

Van den 13den. De *Moniteur* bevat wederom eene reeks benoemingen tot kommandeurs, officieren en ridders van het legioen van eer, alsmede van verleeningen der militaire medaille.

Tot den 9den Aug. hadden de stedelijke accijnsen te Parijs dit jaar opgebragt 23,056,629 fr. Dit cijfer tot grondslag nemende, zou de opbrengst over het jaar zijn 38,430,000 fr., zijnde 3,980,000 fr. meer dan geraamd was.

Van den 14den. De *Moniteur* bevat heden een besluit van den President, waarbij de generaal *d'Ornano*, senator en grootkruis van het Legioen van Eer, tot grootkanselier van die Orde wordt benoemd, in plaats van den overleden maarschalk *Exelmans*.

— Te Algiers heeft in het vuurwerkers-laboratorium der artillerie eene ontploffing plaats gehad, waardoor zeven militairen werden gekwetst. Vijf hunner zijn reeds overleden.

BELGIË.

BRUSSEL, 12 Augustus.

Men meldt, dat de Fransche gezant alhier eene klagt tegen den heer *Victor Hugo* moet indienen en verzoeken, dat eene vervolging tegen hem worde ingesteld.

— Men had gemeld dat de gewezen priester *P. J. F. de Geest* in het huwelijk getreden was met juffer *Emilie Luther*, afstammeling van den Hervormer. De heer *de Geest* loochent zulks in eenen brief aan het *Journal de Bruxelles*, en zegt dat hij in een Trappisten-klooster getreden is, „om zijne vroegere dwalingen te boeten."

— De minister van oorlog mag voor rekening van 't Hollandsch gouvernement 25 ijzeren kanonnen doen gieten, en voor de bondsvesting Ulm 32.

— De ongunstige geruchten over den oogst in België worden door de *Indépendance Belge* tegengesproken; de oogst is, — volgens het ministeriële blad, — niet zeer ruim, maar beter dan middelmatig, uitgezonderd het gewas der rogge.

Van den 14den. Sedert een paar dagen leest men, op de muren der hoofdstad en van de overige voorname steden, eene proclamatie van wege het centrale typografische comité aangeplakt, waarin met ophef wordt medegedeeld, dat de Tweede Kamer der Staten Generaal in Nederland, met algemeene stemmen het traktaat met Frankrijk, tot wering van den nadruk, heeft verworpen. Het comité uit daarbij de meening, dat dit belangrijke besluit *van het vaderlandslievende Nederland* een beslissenden invloed zal hebben op de onderhandelingen tusschen Frankrijk en België.

ANTWERPEN, 12 Augustus.

Gisteren te vier uur des namiddags zijn de kaaijen dezer stad aan de Schelde, voor de plegtige ontvangst van H. M. de Koningin van Groot-Brittanje, door twee battaljons jagers en twee eskadrons lansiers, en verder door eene groote menigte aanschouwers bezet geworden. Te half zeven is H. M., aan boord van het stoomjagt *Victoria en Albert*, voorafgegaan door het stoomschip *Vivid* en gevolgd door de stoomschepen *Fairy*, *Black Eagle*, *Sampson*, *Baracouta*, *Odin* en *Magicienne*, voor de stad ten anker gekomen. Z. M. Koning *Leopold* heeft zich, onder het gejuich der volksmenigte, naar het kon. stoomjagt begeven, en op hetzelve met H. M. en met Prins *Albert* het middagmaal gebruikt. Des avonds is het Britsche eskader door het stoomschip *Retribution* gevolgd. In den laten avond heeft de Koning zich naar het paleis binnen deze stad begeven, en H. M. heeft aan boord van het jagt den nacht doorgebragt.

Dezen ochtend heeft de Koning zich weder naar de kaai begeven, om H. M. te ontvangen; welke, in weerwil van den vrij hevigen wind en den sterken regen, onder het lossen van het geschut van het kasteel, naar den wal is gevaren. H. M. is met den Koning, met haren gemaal, de beide oudste Engelsche prinsen en de oudste prinses, met koninklijke rijtuigen, altijd onder het vreugdegejuich eener overgroote volksmenigte, naar de station van de ijzerbaan, en van daar, met de koninklijke statie-wagens, naar Brussel gereden, alwaar H. D. den dag zal doorbrengen, en zich vervolgens naar het kasteel van Laeken begeven. Men meende, dat H. M. voor een' korten tijd ook Spa zou bezoeken.

Daarlatende, of aan dit bezoek van de Koningin van eene der magtigste mogendheden van Europa eenig bepaald staatkundig doel moet worden toegeschreven, kan het in elk geval worden aangemerkt als een openbaar bewijs, dat men in Groot-Brittanje belang stelt in België en in het onderhouden van eene goede verstandhouding tusschen de beide Staten.

Van den 14den. Heden is de Koningin van Engeland te 10½ uur hier teruggekeerd, heeft de tentoonstelling van schoone kunsten en de schilderijen van *Rubens* in de groote kerk bezigtigd, en is te 2 uur weder aan boord gegaan. Om 2 uur is Koningin *Victoria* weder scheep gegaan en naar Engeland terug gekeerd, onder het gejuich der menigte en het gebulder van het geschut.

Koning *Leopold* heeft zijne nicht op de *Victoria and Albert* vergezeld, en wordt heden avond met de stoomboot *Chemin de Fer* uit zee terug verwacht.

NEDERLAND.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Het eindverslag van de commissie van rapporteurs (bestaande uit de heeren *v. Doorn*, *Hugenholtz*, *v. Hoëvell*, *Bachiene* en *Heemskerk*) betreffende de wet ter regeling van de ontvangsten en uitgaven wegens de verstrekkingen, tot den laatsten December 1852, is den 4den Augustus opgemaakt. Daaruit blijkt, dat de ministers van oorlog en van marine hebben verklaard, dat het voorloopig verslag met erkentelijkheid is ontvangen, vermits de veelzijdige beschouwingen, ja zelfs de uiteenloopende gevoelens, daarin vervat, van de belangstelling in dit moeijelijk en veelbesproken onderwerp, getuigen van de zucht, om tot eene duurzame regeling daarvan te geraken; — dat de Regering daaraan hoopt te beantwoorden, en dat de nieuw opgetreden minister van oorlog zich gelukkig zal achten, indien hij van zijne zijde, medewerkende tot opheffing van de bestaande bezwaren, iets tot de voormelde regeling zal mogen toebrengen; daar hij, bij de overweging van dit voorloopig voorstel, overtuigd is geworden, dat de bevordering van *gemeen overleg* tusschen de onderscheidene deelen der wetgevende magt, de meest heilzame resultaten voor het welzijn des rijks kan te weeg brengen.

'sGRAVENHAGE, 13 Augustus.

Heden heeft er, sedert de terugkomst van Z. Exc. den minister van binnenl. zaken, een ministerraad plaats gehad, waaraan de nieuwbenoemde ministers van justitie en van oorlog voor de eerste maal hebben deel genomen.

— Den 4den dezer heeft te Brussel de uitwisseling plaats gehad der acte van bekragtiging op de overeenkomst, den 9den Julij te voren tusschen Nederland en België gesloten, ter verbinding van de beide Rijken door middel van spoorwegen. (*Staats-Ct.*)

— Den 12den Julij l.l. is te Washington, door Zr. Ms. zaakgelastigde bij de Vereenigde Staten van Amerika en den gezant van Costa Rica aldaar, onderteekend een traktaat van vriendschap, handel en scheepvaart tusschen Nederland en laatstgenoemde Republiek.

— Men zal zich voorzeker herinneren, dat bij art. 6 der wet van den 25sten Junij 1844 (*Staatsblad* no. 28), tot aflossing of verwisseling van nationale schuld, bepaald werd, dat de houders der inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld, renteude vier ten honderd in het jaar, niet konden worden genoodzaakt *vóór den 31sten December* 1852 de aflossing daarvan aan te nemen. Het tijdstip nadert alzoo, waarop die aflossing zal kunnen geschieden. Meermalen kwam dat onderwerp in den laatsten tijd bij de Tweede Kamer ter sprake. Thans vernemen wij uit goede bronnen, dat in de aanstaande zitting der Kamer, die, gelijk men weet, op den derden Maandag in de maand September wordt geopend, aan de vertegenwoordiging voorstellen zullen worden gedaan, strekkende tot aflossing of verwisseling van de *vier* percents schuldbrieven in een ander effekt, dat *drie en een half* percent rente zal geven. Deze maatregel, die bij tijds zal worden voorgedragen, zal alzoo waarschijnlijk met het begin van het volgend jaar ten uitvoer kunnen worden gelegd. Om het belang van dezen maatregel te doen uitkomen, zal het voldoende zijn op te merken, dat er op het Grootboek van 4 ten 100 ingeschreven is een kapitaal van ƒ 237,409,500, gevende een rentenbedrag van ƒ 9,496,380. Ook de andere 4 pct. schuldbrieven zullen waarschijnlijk onder den gewigtigen maatregel worden begrepen.

— Op gisteren is de 37ste vergadering van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk op de gewone wijze gesloten.

Van den 15den. Men verzoekt ons te melden, dat de hoofd-officieren en kapiteins, die aan de beurt zijn om tot hoogere rangen te worden benoemd, bij de manoeuvres te Waalsdorp dienst zullen doen in die betrekking, waartoe zij geroepen kunnen worden.

Z. M. de Koning zou zich persoonlijk willen overtuigen van de geschiktheid dier officieren voor hoogere rangen. Over het algemeen zou die maatregel van Z. M. den Koning door de armee zeer worden toegejuicht.

AMSTERDAM, 14 Augustus.

Sedert de laatst aangebragte 48 ton haring door de Enkhuizer buis *Enkhuizer Hoop*, stuurman *D. de Groot*, op den 30sten Julij l.l., is er geen voorraad aangekomen, en heeft men in alle plaatsen behoefte. De visscherij is sedert een aantal jaren niet zoo ongustig geweest als zij thans schijnt te zijn, terwijl de wind in de laatste dagen voor de aankomst van schepen niet gunstig was.

— Men verneemt, dat in de eergisteren gehouden vergadering van aandeelhouders in de West-Indische Maatschappij tot de verlenging derzelve voor den tijd van 10 jaren besloten is.

— Den 12den dezer is alhier de 38ste vergadering van het Nederl. Bijbelgenootschap gehouden, onder voorzitting van den baron *S. van Heemstra*, commissaris des Konings in de prov. Utrecht. Uit het door den secretaris, den heer mr. *B. J. Ploos van Amstel*, uitgebragte verslag is o. a. gebleken, dat in het afgeloopen boekjaar 31,450 Bijbels en Testamenten zijn afgeleverd. De onderscheidene afdeelingen van het genootschap verkeeren in een' gunstigen toestand. Het Nederl. Oost-Ind. Bijbelgenootschap heeft zich met het hoofdbestuur in naauwere betrekking gesteld, en door den afgevaardigde *Gericke* is het vooruitzigt geopend, dat welligt in het volgende jaar de vertaling van het Oude Testament in het Javaansch voltooid zal worden. Met de vertaling van dat Testament in het Dajaksch heeft de heer *Hårdeland* groote vorderingen gemaakt. — De staat der geldmiddelen is bij voortduring gunstig.

— Eenigen tijd geleden stond voor het provinciaal geregtshof in Noord-Holland te regt een Amsterdamsch tabakshandelaar, beschuldigd van het nagemaakte werk eener fabrijk te Havanna te hebben gebruikt, door op kistjes, waarin sigaren van hem afkomstig, geplakt te hebben de nagemaakte étiquettes van het buitenlandsche fabrikaat.

Het Hof, de feiten als bewezen aannemende, veroordeelde den beschuldigde, op grond van art. 142 Code Pénal, en uithoofde van verzachtende omstandigheden, tot eene correctionele gevangenis van éene maand, met bepaling dat de straf zou worden ondergaan door eenzame opsluiting. De veroordeelde voorzag zich tegen 's Hofs arrest in cassatie, en den 2den Augustus l.l. werd die voorziening door mr. *L. Metman* ontwikkeld, op grond dat het Hof van Noord-Holland bij de bedoelde uitspraak zou geschonden hebben art. 142 voornoemd, in verband met de bepalingen der wet van 22 Germinal XI, *relative aux manufactures, fabriques et ateliers*. Daar nu, volgens den verdediger, de als bewezen aangenomen feiten noch in de termen van dat artikel, noch in die van eene andere strafbepaling vielen, concludeerde hij tot vernietiging van 's Hofs arrest, en tot ontslag van alle regtsvervolging. Met deze beschouwing heeft de heer advokaat-generaal *Deketh* zich in de teregtzitting van den Hoogen Raad van gisteren volkomen vereenigd. De uitspraak is bepaald op den 27sten Augustus aanstaande.

— Wij vernemen van eene bijzondere zijde, zegt de *N. Rott. Cour.*, dat in eene vergadering van den gemeenteraad van Amsterdam, met geslotene deuren gehouden, besloten is, dat de *Amsterdamsche Courant* (eene der oudste dagbladen van ons land) als zoodanig zal ophouden te bestaan.

— In 1633 maakten weesmeesteren te Batavia aan de weeskamer te Amsterdam over de betrekkelijk geringe som van 701 rijksdaalders, als nalatenschap van zeker te Batavia overleden persoon, ten behoeve der daarop regthebbenden. Die regthebbenden zijn, niet tot hun nadeel, wat lang weggebleven en hebben hunne regten eerst korteling doen gelden. Ondertusschen waren de 701 rijksdaalders reeds in 1838 aangegroeid tot een nominaal kapitaal van ƒ 127,000 2½ pCts. W. S. en zullen thans, 19 jaren later, niet onbelangrijk vermeerderd zijn. De regtbank heeft de weeskamer tot rekening en uitkeering veroordeeld.

— Te Luxemburg heeft de regering, tot groote tevredenheid van de rustige burgerij, eene geheele rei danshuizen gesloten.

ARNHEM, 16 Augustus.

Het getal der personen, die van den 2den Aug. tot en met den 8sten Aug. de tentoonstelling alhier bezocht hebben, heeft bedragen: den 2den Aug. 1323; den 3den Aug. 1275; den 4den Aug. 831; den 5den Aug. 1466; den 6den Aug. 1428; den 7den Aug. 808 en den 8sten Aug. 3083 personen, te zamen 9907. — Van den 17den Julij tot en met den 1sten Aug. beliep het getal der bezoekers 19,245; dus in het geheel 29,152.

— Door den Nederl. consul te Tripoli, in Barbarije, is medegedeeld, dat in het begin dezer maand, ten gevolge zijner bemoeijing, van daar een schip naar Amsterdam zou vertrekken met wol, koren, gerst, olijfantstanden enz. — Volgens genoemden consul is dit het eerste geval van directe vaart tusschen Nederland en het regentschap van Tripoli, hetwelk zich wederom sedert een tijdsverloop van 150 jaren voordoet.

VLISSINGEN, 11 Augustus.

Heden morgen te 9 uur liet alhier het Engelsche stoomoorlogsfregat *Retribution* voor deze stad het anker vallen en salueerde deze vesting met 21 schoten, welke door de artilleriebatterij alhier beantwoord werden. Te gelijker tijd ging een officier van het wachtschip alhier aan boord van gemelden bodem, terwijl van het Eng. schip een officier aan den wal kwam om wederzijdsche pligtplegingen af te leggen. Later kwam ook nog de Engelsche kommandant een bezoek brengen op het alhier liggende Ned. fregat *de Prins van Oranje*. Bovengenoemde Engelsche bodem bragt het berigt, dat H. M. de Koningin *Victoria* tegen den middag de Schelde zoude instoomen. Weldra zag men dan ook te 2 uur de Engelsche flotille naderen. Zeldzaam zal deze reede een zoo schoon gezigt opleveren, als toen daar *negen* koninklijke stoomschepen, waarvan *zes* fregatten waren, achter elkander de rivier instoomden, alle versierd met de drie Engelsche vlaggen, en dat waarop H. M. zich bevond met den koninklijken standaard. Toen dit laatste voor deze haven kwam, paradeerde de equipagie van de *Prins van Oranje* in het want, werd van den grooten mast van dat schip de Engelsche vlag naast de Nederlandsche geheschen en deden de marine- en artilleriebatterijen eene saluade van 21 schoten, terwijl reeds vroeger van het arsenaal, den grooten toren, het stadhuis en het wachtschip de Nederlandsche vlag wapperde. Jammer was het, dat het weder zeer ongunstig was, echter stroomde eene groote schare naar de havenhoofden en wallen. Vóór deze stad verwisselde de Engelsche flotille van loodsen, welke laatste, zoowel zee- als binnenloodsen, niettegenstaande de waakzaamheid van het Belgische, doch dank de bedrijvigheid van het Nederl. loodswezen, geheel uit het personeel van het laatste bestond.

BREDA, 11 Augustus.

Wij hebben het genoegen onzen geachten lezers te kunnen mededeelen, dat de eenparige pogingen, welke zoowel door den raad dezer stad, de kamer van koophandel en fabrijken alhier, als door eenige honderden in- en opgezetenen van het arrondissement Breda, met betrekking tot de voorgenomene *spoorweg-verbinding tusschen Nederland en België*, in het belang van deze stad en hare omstreken, zoo bij Zijne Majesteit onzen geëerbiedigden Koning, Z. Exc. den heer minister van binnenlandsche zaken, als andere hooge autoriteiten zijn aangewend geworden, met een' allezins gewenscht en uitslag bekroond zijn.

Uit een *officiëel* dezer dagen door tusschenkomst van den heer staatsraad, commissaris des Konings in onze provincie van wege het ministerie van binnenlandsche zaken ontvangen schrijven, is ons namelijk tot onze groote gerustelling gebleken:

„Dat alhoewel, ingevolge het met België gesloten verdrag, „de weg over *Rozendaal op de Roode vaart* zal worden aan- „gelegd, ten einde *Breda* niet van de gemeenschap uit te „sluiten en eene uitbreiding over *Gorinchem* en *Utrecht* mo- „gelijk te maken, er bij is bedongen, dat van *Rozendaal* „een *zijtak naar Breda* zal worden gemaakt, in de uitvoe- „ring van welk werk GELIJKTIJDIG met het daarstellen van „den hoofdweg zal worden voorzien."

Wij verheugen ons er alzoo bijzonder in, vooral uit dit laatste, te hebben mogen ontwaren, dat de ingediende vertoogen bij de hooge regering hebben mogen ingang vinden en deze zich heeft beijverd om, *zoo veel immer doenlijk*, de gewigtige belangen te dezer zake van het door ons bewoonde even bevolkte als schoone en belangrijke arrondissement, bij de onderhandeling deswege met België, in gezette overweging te nemen en bevorderlijk te zijn. (*Bred. Ct.*)

WINTERSWIJK, 10 Augustus.

Dezer dagen is alhier een korenmolen voltooid, die door togt in beweging wordt gebragt. Het is een houten gebouw van piramidalen vorm voorzien van kleppen, die naar welgevallen geopend en gesloten kunnen worden; de wind, door die openingen spelende, brengt windvleugels in beweging, die met het raderwerk in verband staan, en alzoo de steenen voortdrijven. Het model van dezen molen is uit Noord-Amerika gezonden door twee molenmakers, die daarmede aan hunnen vorigen baas eene dienst wilden bewijzen. Deze molen zal eerstdaags in werking worden gesteld; zijnde de proefnemingen, zoo men verneemt, naar wensch gelukt.

LEEUWARDEN, 12 Augustus.

Naar aanleiding van het gewijzigd reglement tot voorkoming der verspreiding van de besmettelijke longziekte onder het rundvee in deze provincie, is weder last gegeven tot het dooden van 28 runderen, welke door die ziekte waren aangetast, makende sedert de inwerkingtreding van de betrekkelijke reglementaire verordeningen (17*den December* 1849) een totaal van 5287 runderen.

ASSEN, 14 Augustus.

Z. M. heeft benoemd tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Emmen c. a., den heer *C. W. A. Essers*, thans ontvanger te Roosteren.

— Men verneemt, dat aan den heer *A. van Urk*, te Meppel, door den Koning, bij besluit van den 29sten Julij jl., no. 74, vergunning is verleend tot het oprigten eener zeepziederij te Meppel in de Koekoeksteeg, welke vergunning hem door Gedep. Staten dezer provincie was geweigerd.

— Woensdag morgen, ongeveer tien uur, is op het land van den kastelein *G. Vos*, te Tweelo, nabij Meppel, door de vrouw van *R. H. Boes*, mede te Tweelo wonende, gevonden de vrij groote luchtbol, die 's avonds te voren, te acht uur, in den Franschen Tuin te Amsterdam is opgelaten; aan denzelven was bevestigd een schuitje, benevens een adreskaartje, waar op de bovenzijde geschreven stond: *A. J. de Boer*, firma: *J. F. Keyzer*, Fransche Tuin, Plantagie en Elandstraat te Amsterdam; terwijl het op de keerzijde geschrevene een verzoek bevatte aan den vinder, om denzelven aan het opgegeven adres te willen terug bezorgen, tegen eenige belooning.

Het is te hopen, dat deze lieden, die in zeer bekrompene, ja, bijna in volslagen armoedige omstandigheden verkeeren, eene goede belooning voor hunnen vond moge te beurt vallen.

GRONINGEN, 16 Augustus.

Door een der leden van de Gedeputeerde Staten dezer provincie werd heden middag, in het bijzijn van den hoofdingenieur alhier, in het openbaar aanbesteed:

Het onderhouden van- en het doen van eenige herstellingen aan de lokalen en meubelen van het provinciaal geregtshof, der arrondissements-regtbank met de woning van den concierge te Groningen, met bijlevering der noodige materialen, ingaande met de kennisgeving der approbatie en eindigende met ultimo December 1852.

Op deze aanbesteding waren 4 biljetten ingekomen, alsmede 3 biljetten te laat ontvangen; inschrijvers waren J. BOS, voor ƒ 679; A. G. RIGA, voor ƒ 546; K. ENTING, voor ƒ 535 en J. PORTMAN, voor ƒ 524; alle aannemers wonende alhier ter stede.

— Men verneemt, dat aannemers geworden zijn van den turf, ten dienste van het raadhuis, als volgt: van de baggerturf, gegraven uit het Bonderveen, de schipper H. K. BULTJE, naar 62¼ cent de ton, en van de harde turf, gegraven uit het Boereveen, den schipper J. KOOPMAN, naar 57 cent de ton.

— Gisteren zijn van hier naar hunne haardsteden vertrokken de milicIens van het detachement vestingartillerie alhier in garnizoen, en alhier binnengekomen de in deze provincie te huis behoorende miliciens behoorende tot het korps grenadiers en jagers, allen van de ligting van 1850, die gedurende 15 maanden bij genoemde regementen hunnen diensttijd hebben vervuld.

— Het *Provinciaal Blad van Groningen*, no. 115, bevat eene notificatie van gedeputeerde staten, d. d. 12 Augustus 1852, no. 50, houdende afkondiging van het reglement betrekkelijk de zamenstelling, de benoeming, den werkkring en de bezoldiging van eene Commissie van Landbouw in dit gewest.

— Laatstleden Vrijdag voormiddag is door de regtbank te *Winschoten*, naar aanleiding van artikel 52 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, de lijst van aanbeveling opgemaakt van drie kandidaten voor de betrekking van kantonregter te *Zuidbroek*, openvallen door het overlijden van den heer mr. J. GOCKINGA; en zijn op die lijst geplaatst:

Mr. H. L. SIJPKENS, substituut-griffier bij de regtbank te *Groningen*; mr. W. J. FEITH, idem te *Winschoten*, en mr. A. TRIP, kantonregter te *Hoogezand*.

Tevens is door de regtbank gemaakt eene voordragt van drie personen, om te worden benoemd als deurwaarder te *Veendam*, in de plaats van H. LEOPOLD, overleden, en zijn op die voordragt geplaatst:

P. DRONRIJP UGES, kandidaat-notaris; H. UDEMA LEOPOLDT, klerk, en P. VLIEGENDEHOND, klerk ter griffie van de regtbank te *Winschoten*.

— In den namiddag van den 10den dezer maand, tusschen 4 en 5 uur, brak boven de gemeente *Baflo* een hevig onweder los, vergezeld van bliksem en donderslagen, waarbij een wenter os, bij melk- en ander vee in de weide, onmiddellijk aan de boeren behuizing van en toebehoorende aan den landbouwer F. ADDINGA, te *Rasquert*, is doodgeslagen, kenbaar aan een verzengden kring om den hals, doch hebbende overigens geene uiterlijke teekenen van beschadiging. Overigens heeft men van geene ongelukken in die gemeente vernomen.

— Men schrijft ons: „Het schijnt dat het onweder in geen streek meer geheerscht, en meer schade veroorzaakt heeft dan in het noorder gedeelte van de provincie Groningen.

„De bliksem heeft in onderscheidene gemeenten brand veroorzaakt en dieren gedood, terwijl door hagelslag het nog te veld liggende koolzaad en de op wortel staande haver hier en daar veel heeft geleden; waarbij nog komt, dat de aanhoudende regen de te veld liggende granen doet uitwassen, en den akker te nat maakt om bewerkt te kunnen worden.

„Opmerkelijk is het, dat slechts zeer enkele boeren hunne veldgewassen tegen hagelslag laten verzekeren, niettegenstaande men alle jaren van verliezen dienaangaande hoort. — Het kan daarom voor het publiek niet onverschillig zijn te vernemen, dat de schaden op den 6den dezer door hagelslag geleden in de veldvruchten van den heer G. REINDERS, op Groot-Zeewijk, in de maatschappij te Beerta waren verzekerd. — Deze voorzorg moet zeker niet gezocht worden dat de schaden voor hem te drukkend konden worden, maar eerder daarin, om te helpen, waar hulp noodig is, en om de zorg, het onaangename en de schade, welke de hagel in de veldvruchten kan veroorzaken, minder bezwarend voor den beoefenaar van den landbouw te maken.

Het ware dus wenschelijk, dat de landbezitters dezen landbouwer volgden, en hunne veldgewassen te Beerta of in eene andere maatschappij lieten verzekeren."

— Te *Wildervank* werd den 13den dezer bij den kastelein J. H. OORTJES de aangekondigde harddraverij gehouden; — de prijs, zijnde een briljant zilveren vuurkomfoor, werd behaald door het zwart langst. ruinpaard *Argo* genoemd, toebehoorende aan den heer J. G. SCHRADER alhier; door deszelfs zoon bereden; terwijl de premie, bestaande in een fraaije

lveren tabaksdoos, is toegewezen aan den zwarten ruin *de Vlugge*, van den heer K. D. HULSINK mede aldaar woonchtig, bereden door A. HUISMAN. Zes paarden namen hieran deel.

— Aan de harddraverij Zaturdag l.l. te *Molerijge* gehouden, hebben acht paarden deelgenomen. De prijs, bestaande n een chaisgereide met Berlijner zilver gemonteerd, is behaald oor het paard van den molenaar VELTMAN aldaar, en is e premie, zijnde eene zweep met echt zilver, ten deel gevallen aan het zwart bles merriepaard van den heer D. ROEKEMA te Pieterburen, door den eigenaar bereden.

Dienzelfden dag is te *Westernieland* tot prijs uitgeloofd: ene fraaije met zilver gemonteerde zweep, die behaald door het paard van den heer K. A. NOORDHUIS aldaar, ereden door deszelfs zoon A. K. NOORDHUIS. Ook aan ezen wedstrijd hebben acht paarden deelgenomen.

— Ter gelegenheid der jaarmarkt te *Sneek*, werd den 1den dezer aldaar eene harddraverij gehouden, waaraan 13 aarden hebben deelgenomen. De prijs, bestaande in eene xtra fraaij zilveren koffijvaas, is behaald door het zwarte uinpaard *Stelwagen* genoemd, van den heer J. B. WOUERS, van 't Oranjewoud, te Oudeschoot, bij het Heerenveen, ereden door den pikeur HUGO WIJBENGA, van Leeuwaren, wiens laatste partij was den heer J. H. W. VAN LOON, e Harlingen, pikeur R. REITSMA.

— Naar men ons berigt, werd den 12den Augustus, in ene buitengewone vergadering der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, departement *Kollum*, de welverdiende hulde oegebragt aan den eerwaardigen grijsaard H. VAN TEIJENS, onderwijzer te *Westergeest*, aan wien, voor vijfenvijftigjarige getrouwe ambtsbediening de zilveren medaille door het hoofdbestuur van genoemde Maatschappij, z.ed. toegekend, op eene eer gepaste wijze door den heer H. KLUGKIST HESSE werd verhandigd, na de moeitevolle tijden te hebben aangetoond, die genoemde H. VAN TEIJENS gedurende zijne ambtsbediening heeft moeten doorworstelen.

De heer schoolopziener H. NIEUBUUR FERF bragt in eene korte rede zijne hulde toe, door aan te toonen, hoe de bekroonde onder de grootste moeijelijkheden zijne betrekking met ijver en volharding had waargenomen.

De heer S. CLEWITS, president van het onderwijzersgezelschap Kollumerland, en T. VAN TEIJENS, oudste zoon van den bekroonde, spraken beurtelings over de verdiensten van den bekroonde en betuigden met alle andere aanwezigen, die dit feest met hunne tegenwoordigheid vereerden, hunne hooge tevredenheid over deze regtmatige en eervolle onderscheiding.

— De verlenging der Dedemsvaart tot in de rivier de Vecht zal eindelijk plaats hebben. Het bestek ter aanbesteding is reeds ter inzage rondgezonden, zoodat nu voor *Koevorden* eene betere communicatie, langs de vaart, naar *Zwolle* staat geopend te worden, dan over de, in den zomer meesttijds hier en daar droog zijnde, rivier de Vecht; ook zal de vaart bij lagen waterstand zich kunnen voorzien en voeden door water uit genoemde rivier, terwijl beneden de ingraving keersluizen zullen geplaatst worden. (*Hoog. Ct.*)

Wij vestigen de aandacht des publieks op het prospectus eener *Landhuishoudkundige Flora van Nederland*, uit te geven door den heer G. T. N. SURINGAR, boekhandelaar te Leeuwarden, waarvan de heer prof. H. C. VAN HALL de vervaardiging heeft op zich genomen. Deze onderneming, gelijk uit het prospectus blijkt, eene vrucht van het onlangs binnen Leeuwarden gehouden zevende Landhuishoudkundig Congres, zal, naar wij vertrouwen, bij landbouwers, landbouwkundigen en allen, die op het land wonen en zich door de schoone natuur omringd zien, met bijval ontvangen en met belangstelling ondersteund worden.

Visch.

Twee geringe visscherlieden, met namen GEHIN en RÉMY, bewoners van een dorpje in het departement van de Vogesen, ondervindende dat sommige vischsoorten allengs dermate verminderden, dat zij naauwelijks den kost konden winnen, zijn op het denkbeeld gekomen om den visch kunstmatig voort te planten. In 't jaar 1841 namen zij de eerste proef, die volkomen slaagde. In 1842, 1843 en 1844 gingen zij daarmede voort, telkens met gelukkiger uitkomsten. De *Société d'émulation* beloonde deze nijvere mannen met eene medaille benevens eene som gelds. Later is hunne werkzaamheid zoo zeer toegenomen en krioelden de rivieren huns lands van zoovele millioenen forellen, dat het Fransche gouvernement er zich mede begon te bemoeijen. GEHIN en RÉMY werden naar Parijs ontboden, op ruime bezoldiging in staatsdienst gesteld en belast met de bevolking van verschillende hun aangewezen rivieren door die op nieuw van visch te voorzien. Ook deze pogingen werden met gelukkigen uitslag bekroond en sedert zijn de arme visschers aanzienlijke personen, die bij den President en zijne ministers aan tafel genoodigd worden om zich aan de voortbrengselen hunner nijverheid te vergasten.

Mogt op deze wijze de IJssel nog eens weer als van ouds wemelen van zalm!

De *Modus operandi* vindt men beschreven in eene kleine brochure getiteld: *The artificial production of Fish.* Bij PISCARIUS. Reeve & Co. London 1852. De operatie is tot dusverre met vrucht toegepast op zalm, forel, karper, snoek, zeelt en baars. Met zeevisch heeft men nog geen proef genomen. Wij zouden daartoe in de eerste plaats den haring aanbevelen. (*Kamp. Ct.*)

Voorschriften, hoe te handelen bij het gebeten worden der dolle honden;

uitgevaardigd door den Openbaren Gezondheidsraad te Parijs

De honden behooren tot dieren, bij welke de razernij van zelf kan ontstaan en die dezelve zeer ligtelijk voortzetten. Men denkt over het algemeen dat de honden meer in de groote hitte en in de groote koude dan in andere tijden aan de dolheid onderworpen zijn. De onwetendheid in het gebruik der eerste middelen, die men moet aanwenden, wanneer iemand gebeten is, heeft dikwijls groote ongelukken veroorzaakt. Om deze reden wordt het volgende berigt afgekondigd:

I. Ieder persoon, door een dol, of voor dusdanig gehouden dier gebeten, moet aanstonds, zooveel mogelijk, het bloed en het speeksel uit de wonde duwen.

II. Men zal vervolgens de wonde wasschen met alcali-water, of met zeeploog, kalk of zoutwater, zelfs met zuiver water of pis, wanneer men niets anders bij de hand heeft.

III. Dan zal men een ijzer doen gloeijen *tot dat het wit is*, en vervolgens de wonde diep uitbranden.

Zelfs na het gebruik dier middelen zal men eenen geneesheer raadplegen, opdat hij oordeelen zou of de wonde diep genoeg uitgebrand is.

Men kan het publiek niet genoeg waarschuwen tegen de zoo genoemde redmiddels, welke de kwakzalvers verkoopen. Tot hiertoe is er geen ander middel tegen de hondsdolheid gekend dan eene behoorlijke heelkundige behandeling.

(*Vlaemsche Stem.*)

Punch gaf dezer dagen eene aardige caricatuur ten beste, met het onderschrift: „De eerzuchtige PHAËTON wil de equipage zijns ooms mennen en — zet Frankrijk in vlammen!" LOUIS NAPOLEON staat in den Phoebus wagen, getrokken door vier Centauren met kurassiershelmen; in plaats van de karwats, heeft hij eene sabel in de hand; hij kan het militaire vierspan nog maar even in toom houden, en om een hoekje der wolken, komt JUPITER in de gedaante van Keizer NAPOLEON heenkijken, met oogen als had hij den een op en wilde hij aan den anderen beginnen, terwijl zijne hand een welkom t' huis van bliksemschichten den voerman te gemoet slingert.

(*Ingezonden.*)

TOELICHTING.

Met de uiterste bevreemding las men in het kort verslag der redevoering van den heer WAALKENS, lid der Provinciale Staten, wonende te *Nieuwolda*, gehouden in de zitting van den 4den dezer, in het Bijblad der *Groninger Courant*, dat z.ed. gezegd zoude hebben, dat de *polderlanden* te *Termunten* en *Finsterwold* gedurende 25 jaren vrijdom van provinciale- en rijkslasten hebben genoten. Men moet echter onwillekeurig vermoeden, dat dit uittreksel uit die redevoering min juist is; immers het is den heer W., als voornaam landbouwer en ingezeten der gemeente *Nieuwolda*, grenzende aan *Termunten*, te wel bekend, dat *Termunten geen duimbreeds polderland bezit*; maar de door z.ed. bedoelde polderlanden juist gelegen zijn in de gemeenten *Nieuwolda*, *Midwolda* en *Finsterwold*, zoodat niet *Termunten*, maar evengemelde gemeenten, en beide laatstgenoemden wel voor het grootste gedeelte, van dien vrijdom hebben geprofiteerd, indien zulks een voordeel voor de gemeente kan heeten.

Het is den heer W. ook te wel bekend, dat een gedeelte diens kostelijken polders (tot aan de Noorderrijte) tot aan de invoering van het kadaster onder de gemeente *Termunten* heeft behoord, maar destijds bij de kadastrale delimitatie, door eene nog altijd betreurenswaardige inschikkelijkheid van het toemalige gemeentebestuur van *Termunten*, tegen een strook gronds van veel geringere waarde aan *Nieuwolda* is verruild. Dat *Termunten* derhalve geen het minste voordeel van die polderlanden, toen in het genot van vrijdom van grondlasten, heeft gehad, daar ze thans, nu ze voordeel voor de gemeente afwerpen, juist aan *Nieuwolda* behooren, hetwelk sedert 1845 de gemeente-opcenten wegens de kostelijke landen trekt, hetwelk de kas dier gemeente zeer stijft.

Met den heer BORST kunnen wij ons verder niet voorstellen, hoe de gemeenten *Delfzijl* en *Termunten* „zoovele voordeelen" kunnen hebben genoten van het onderhoud der zeeweringen; immers die dijken werden vroeger ('t is algemeen bekend) door de landbezitters in die gemeenten, althans voor een gedeelte, onderhouden, hetwelk vóór de zoo aanmerkelijke verbetering der vlintbelegging hun soms, bij doorbraken als anderzins, enorme sommen heeft gekost, waarvan de overblijfselen in sommige van die tijden herkomstige karspellasten of dijksrenten nog op hunne schouderen drukken.

Thans zijn die dijken, met eenige uitzonderingen, in onderhoud aan de provincie overgedragen, doch ook missen de vroegere onderhoudspligtigen nu de opkomst van het grasgewas, hetwelk nog al niet zoo onaanzienlijk is te achten. Door dien afstand en overdragt aan de provincie echter hebben de gemeenten geen voordeel boven anderen genoten, maar zij zijn daardoor juist met andere meer binnenwaarts gelegene gemeenten, die toch ook belang bij goede waterkeeringen hebben, gelijk gesteld, hetwelk toch wel niet meer dan billijk is en geen voordeel kan worden genoemd. Bovendien worden in gezegde gemeenten nog buitengewone provinciale dijkslasten van sommige landerijen geheven, bekend onder den naam van „contributie van dijkpligtige landen tot onderhoud der zeeweringen," bedragende, zoo wij ons niet bedriegen, ongeveer *f* 900 jaarlijks.

Dit aangevoerde acht men niet ongepast in het midden te brengen, tot beter verstand der redevoering van den heer W., of althans van het uittreksel, zooals het in de *Groninger Courant* is opgenomen.

De zaak der drie kunstwegen is dan nu voor goed afgeknapt. Het spreekt van zelf, dat plaatselijke naijver, noch personeel belang van eenigen invloed op de stemming zal zijn geweest. Intusschen betreuren wij het, dat deze nuttige en noodzakelijke verbeteringen thans weder voor een' onbepaalden tijd, misschien voor eeuwig, zijn verschoven en de bewoners dier streken op oud-vaderlijke wijze, in deze eeuw van vooruitgang, door bijna ondoorwaadbare klei moeten blijven waden.

10 Augustus 1852. X.

NB. Gaarne zou men den oorsprong en het regt tot heffing van bovenbedoelde contributie, ook *na den afstand* der zeedijken, door een' deskundige wenschen te zien betoogd of aangetoond.

WARFHUIZEN, 15 Aug. 1852.

Mijnheer de Redacteur!

Op uwe vraag, gevoegd tusschen het door ons ingezonden berigt, geplaatst in uw dagblad van l.l. Vrijdag, over den brand te Warfhuizen: Of de bliksemafleider wel behoorlijk in orde was? kunnen wij na gedaan onderzoek antwoorden, dat dezelve, voor ongeveer zes weken, toen de schuur aan de eene zijde met nieuw riet werd gedekt, gerepareerd is en dat het aantrekkingspunt toen op nieuw is verguld met vergulpsel van het beste goud. 't Spreekt wel van zelve, dat over dit punt dezer dagen in onze omstreken vrij wat wordt gesproken, en dat zij, die in het plaatsen van een' bliksemafleider een hemeltergend kwaad meenen te zien, een nieuw bewijs voor hunne stelling meenen te hebben, terwijl anderen het denkbeeld opperen, of een afleider — schoon ze anders derzelver nut niet betwijfelen — tegen zulk eene hevige en geweldige uitbarsting der electriciteit, als men hier zelfs in de omstreken heeft opgemerkt, wel iets vermag. Eenige belangstellende vrienden zouden zeer gaarne zien, dat in een der eerstkomende nommers van uw dagblad over de bliksemafleiders, door een' deskundige een stuk werd geplaatst, waarin tevens werd aangewezen, hoe dezelve behooren te zijn, geplaatst — en onderhouden te worden. Zij achten, dat hierdoor aan velen eene groote dienst gedaan zal worden.

Met de meeste hoogachting ben ik, Mijnheer!

Uw Dienstw. Dien. X.

Daar er in den tegenwoordigen tijd nog al dikwijls hier en daar ongelukken veroorzaakt worden door het onweder, en er bij den brand te *Warfhuizen* een afleider aanwezig schijnt geweest te zijn, is men zoo vrij, uit belang der zaak, een paar vragen voor te stellen, om dezelve alzoo beantwoord te zien hetgeen niet zonder nut zou wezen.

Hoe moet een bliksemafleider worden vervaardigd en van welke specie?

Hoe en waar moet dezelve, zoo op molens als huizen, worden geplaatst?

En wat is er in 't algemeen bij op te merken?

Kerknieuws.

ELBURG (klass. *Harderwijk*), 5 Aug. Ds. *E. W. H. Molemans*, pred. te Hilversum, ook voor de andermaal op hem uitgebragte beroeping bedankt hebbende, heeft de kerkeraad heden eene *vijfde* beroeping uitgebragt op ds. *W. Kraaijenbelt*, Pred. te Overschie.

— Bij de Hervormde gemeente te Muiderberg is beroepen de weleerw. heer *A. J. de Koning*, kandidaat.

— Te Garijp (klass. Leeuwarden) is beroepen de weleerw. heer *W. Pollen*, pred. te Hattem.

— Te Scharnegoutum (klass. Sneek) is beroepen de door floreenpligtigen benoemde predikant *D. W. A. Becking*, te Hantum.

— Te Warns (klass. Sneek) is beroepen ds. *W. A. van Beusekom*, pred. te Kootwijk.

— Ds. *H. T. de Blaauw* te Hoorn, heeft het beroep naar Leiden aangenomen.

— De Doopsgezinde gemeente te Grouw heeft eergisteren tot haren herder en leeraar beroepen den w.e.w. zeer gel. heer *J. D. v. d. Plaats*, predik. te Hindeloopen. Op het bevorens gemaakte drietal waren ook de heeren *Winkler Prins*, pred. te Veendam, en *Lanoij*, proponent, geplaatst.

GRONINGEN, 16 Augustus. Aan de Christelijke Afgescheidene gemeente alhier werd in de gisteren gehoudene godsdienstoefeningen bekend gemaakt, dat de wel-eerw. heer *P. J. Oggel*, leeraar te Utrecht, voor de op hem uitgebragte beroeping naar deze stad had bedankt.

Ds. *Oggel*, te Utrecht, heeft voor de herhaalde beroeping naar Amsterdam bedankt.

Ds. *R. Duiker*, pred. bij de Chr. Afg. gemeente te Oudega heeft voor het beroep naar Driesum (Friesland) bedankt.

ZEETIJDINGEN.

GRONINGEN, 16 Augustus. Heden is van hier vertrokken het kofschip *Doethea Christina*, groot 55 lasten, kapt. J. ASTULING, van Groningen, gaande op avontuur.

Binnengekomen te Amsterdam den 11 Aug., kapit. *Dekker* Alida, van Newcastle; *Smit* Annegina Engelina, van Dantzig; *Brouwer* Ons Genoegen, van Hartlepool; *Oostra* Margritha Hillechina, van Newcastle. — Te Texel den 11 Aug., *de Jong* twee Gezusters, van Yarmouth. — In het Vlie den 10 Aug., *Busker* Wilhelmina, van Archangel; *de Groot* Twee Gezusters, van Christiansand. — Te Helvoet den 11 Aug., *den Beems* Trekvogel van Petersburg; *Engelsman* Dina Marchina, van Riga; *Schaap*, voor wijlen *Dekker* Onderneming, van Riga. Deze is heden nacht, achter het westerhoofd der oude haven aan den grond vastgeraakt, doch heden morgen met adsistentie weder af en in de haven gekomen. — Te Vlissingen den 10 Aug., *Klok* Marie Amelie, van Havanna; *Steen* Sieke van der West, van Riga. — Te Port au Port den 25 Julij, *Meijer* Engelina, v. Riga. — Te Malaga den 30 Julij, *Gust* Julia van Newcastle. — Te Triest den 6 Aug., *Brouwer* Lumina, van Rotterdam; den 7den *de Jongh* Dina Immegina, van Marouim. — Te Caen den 7 Aug., *Voogd* Vriendschap, van Dordrecht. — Te Londen den 10 Aug., *de Haan* Aleida Aleida, van Girgenti; den 12den *Sissingh* Admiraal de Winter, van Archangel. — Te Deal den 9 Aug., *Jaski* Catharina Johanna, v. Batavia. — Te Leith den 8 Aug., *Smit* Margina, van Memel; *de Boer* Jantina Petronella, van Amsterdam; den 9den *de Boer* Verwachting, van Harlingen. — Te Hamburg den 9 Aug., *Kramer* Annetta Katalina, van Gent. — Te Fredrikstad den 23 Julij, *de Jonge* Jantina Engelina, van Delfzijl; den 31sten *de Jonge* 3 Zusters, van Delfzijl; *Jonkhoff* Eendragt, van Delfzijl; den 2 Aug., *de Haan* Anna Jantina, van Groningen; *v. d. Berg* Jantina, van Groningen; *Haager* Goede Hoop, van Groningen; *de Boer* Zeelust, van Termunterzijl. — Te Travemunde den den 9 Aug., *Boiten* Catharina Elisabeth, v. Hartlepool. — Te Swinemunde den 10 Aug., *Feddes* drie Gezusters, van Amsterdam; *Emmelkamp* Annechina, van Newcastle; *Hazekamp* Vriendschap, van Bremen; den 11den *Balk* Eleonora Johanna, van Hull. — Te Gothenburg den 9 Aug., *Kuijper* Meinsina, van Amsterdam. — Te Dantzig den 7 Aug., *Lukje* Froukje Egberdina, van Hamburg; den 8sten *Brouwer* Hoop, van Rotterdam; *Waterborg* Hendrika, van Harbuog; *Hazelhof* Vrede, v. Bremen; den 10den *de Jonge* Vrouw Martha, van Koppenhage; den 11den *Boiten* Fossina Siers en *Ketelaar* Engelina, beide van Lubeck. — Te Memel den 5 Aug., *Helmers* Stad en Lande, van Harlingen; *Drent* Tjapke Schuringa, van Koppenhage. — Te Croonstad den 4 Aug., *Goosens* Geertruida, van Hamburg. — Te Bolderaa den 5 Aug., *Leeuwes* Arendina, van Hamburg; den 6den *Stuit* Geerdina, van Amsterdam; *de Boer* Concordia, *Wever* Elisabeth Maria en *Stuit* Concordia, alle 3 van Harlingen; *de Boer* Zwaantina Hendrika, van Bergen; *de Boer* Hendrika Annechina, van Koppenhage. — Te Koppenhage den 11 Aug., *Onnes* Johanna Geertruida, van Harlingen. — Te Rendsburg den 11 Aug. *Wijbes* Vriendschap, van Amsterdam naar Pillau; *de Jonge* Annegina, van Stolpemunde naar Londen; *Jonker* Sieberlina, van Antwerpen naar Koppenhage; *Waterborg* Katharina, van Amsterdam naar Rostock. — Te Holtenau den 12 Aug., *de Jonge* Sikkolina Hooites, van Dantzig naar Amsterdam.

Binnengekomen te Texel den 14 Aug., kapit. *Hazewinkel* Anna en Mientje, van Newcastle; *Bekkering* Christina, van Dantzig. — Te Helvoet den 14 Aug., *Doewes* Geerdina, van Petersburg. — Te Vlissingen den 13 Aug., *Kuijper* Gezina, van Stockholm; *Stief* Charlotte, van Memel. — Te Bahia den 13 Julij, *Schade* Elisabeth, van Hamburg. — Te Fernambuck den 10 Julij, *Lucht* Helena Ettina, van Triest. — Te Genua den 8 Aug., *Hazewinkel* Geertruida en *Lever* Catharina Elisabeth, beide van Amsterdam; *Scholtens* Alida Ikina, van Newcastle. — Te Londen den 13 Aug., *Kempema* Jonge Sippe, van Workum.

Vertrokken van Amsterdam den 11 Aug., kapit. *de Jonge* de Weldaad, naar Petersburg; *Pomper* Margaretha, naar Dantzig; den 13den *de Groot Bakker* Katharina, naar Petersburg; *de Jonge* Catharina, naar Stettin. — Van Texel den 11 Aug., *Stenders* Vriendschap en *Eisinga* Onderneming, beide naar Londen; *Bleeker* Zwaantje Cornelia, naar Leith; *de Jong* Twee Gezusters, naar Yarmouth. — Uit het Vlie den 10 Aug., *Meijer* Nicolai Uil en *Munneke* Baudina, naar Newcastle; *de Boer* Lamina, naar Noorwegen; *Geveke* Catharina, naar Bremen; *Mulder* Maria Catharina, op avontuur. — Van Helvoet den 11 Aug., *Schoon* Johanna Gesina en *Hazewinkel* Roelf Giezen, beide naar Pillau. — Van Brielle den 11 Aug., *Weyland* de Zwijger, naar Rouaan. — Van Vlissingen den 11 Aug., *Dood* Edouard, naar Memel. — Van Liverpool den 8 Aug., *Duit* Frouwina en den 9den *Zijl* Alpha, beide naar Nerva; den 11den *Speelman* Geertruida Speelma, naar Petersburg. — Van Aberdeen den 10 Aug., *Middel* Bouwina, naar Newcastle. — Van Leith den 9 Aug., *Stuitvoet* Annechiena Harmina, naar Grangemouth. — Van Hamburg den 10 Aug., *Gertjes* Jonge Egerika, naar Sunderland; den 11den *Hoek* Herstelling, naar Rotterdam. — Van Bergen den 30 Julij, *Mulder* Hendrik en Ubbo, naar Nerva; den 31sten *Dik* Henriette en *Boomgaard* Margaretha, beide naar Riga. — Van Pillau den 7 Aug., *Duit* Fennegina, naar Amsterdam. — Van Memel den 5 Aug., *Westerberg* Diewerdina, naar Aberdeen; *Brouwer* Agina Undina, naar Bristrol; *Hangelbroek* Margrita, naar Engeland. — Van Bolderaa den 5 Aug., *Oldenburger* Alida en den 6den *Mooi* Renske, beide naar Elseneur.

Vertrokken uit het Vlie den 11 Aug., kapit. *Rozenbeek* Roelina, naar Riga; *Brouwer* Elisabeth, naar Frederikstad. — Van Lissabon den 3 Aug., *Klok* Hunderen, naar Amsterdam.

DELFZIJL, 14 Aug. Vertrokken den 12 Aug., kapit. *Rozeboom* Onderneming, naar Emden; den 14den *Forma* de Vrouw Antje, naar Leer.

HARLINGEN, 13 Aug. Binnengekomen den 7 Aug., kapit. *Kok* Noordster, van Drammen; *Brouwer* Elsiena, van Oudsoen; den 9den *de Grooth* Arendine, den 11den *de Groot* Drie Gezusters en den 12den *de Groot* Houthandel, alle 3 naar Christiansand; den 13den *Smit* Anna Elisabeth, van Larwich.

Vertrokken den 10 Aug., kapit. *Mulder* Maria Catharina en *Meijer* Nicolai Uil, beide naar de Oostzee; den *Munneke* Baudina, naar Schotland; *de Boer* Lamina, naar Noorwegen; den 11den *Brouwer* Elisabeth, naar de Oostzee; *de Jong* Hesperus, naar Memel; *Ruiten* Antje, naar Havanna.

TERMUNTERZIJL, 12 Aug. Vertrokken den 9 Aug., kapit. *Hulsebos* de Vrouw Catharina, van Larreld; den 11den *Henrichs* Hindertjerika, van Norderney; den 12den *Burman* de Vrouw Geziena, van Leer.

Vertrokken den 9 Aug., kapit. *Pasman* de Vrouw Elisabeth, naar Leer; *Boswijk* de Vrouw Hendrika, naar Noorwegen.

AMSTERDAM, 14 Augustus. Volgens rapport van loodsen, is gisteren nacht op den Noordvaarder verongelukt eene binnenkomende Nederlandsche tjalk, de naam onbekend.

LIJST DER NEDERLANDSCHE SCHEPEN, welke de Sond gepasseerd zijn.

8 Aug.	Lukens, Gezina Johanna, v. Schied. n. de Oostz., m. ballast.
	v. Duinen, Jacobus, v. Riga n. Schiedam, m. rogge.
	Duin, Jantina Frouwina, v. Newcastle n. Petersburg.
	Jaski, Alida Theodora, v. Amst. n. Petersb., m. suiker.
	Balk, Leonora Johanna, v. Hull n. Stettin, m. ijzer.
9 ——	de Jong, Cath. Cornelia, v. Wolgast n. Engeland, m. tarwe.
	Hekman, Hoop en Verw., v. Riga n. de Maas, m. gerst.
	Brouwer, Noordster, v. Schied. n. Koppenhage, m. ballast.
	Teensma, Aukjen, v. Amst. n. Petersburg, m. suiker.
10 ——	Smit, Arendina, v. Petersb. n. Newport, m. hennep.
	Lindeboom, Gesina Maria, v. Weser n. Riga, m. ballast.
	Sprik, Juliana Louisa, v. Antw. n. Petersburg, m. boomwol.
	de Vries, Gezusters, v. Amst. n. Riga, m. ballast.
	Fokkes, Sjoektje, v. Riga n. Noorwegen, m. rogge.
	Kramer, Catherina, v. Newcastle n. Riga, m. steenkolen.
	Visser, Ymkje Visser, v. Seaham n. Memel, m. steekolen.
11 ——	Ruibing, Elsina Cathrina, v. Amst. n. de Oostz. m. ballast.
	Hoekstra, Eendragt, v. Newcastle n. Stockholm m. steenk.
	Munneke, Margr. Hendrika, v. Newc. n. Dantz. m. steenk.
	Huberth, Joh. Margaretha, v. Newcastle n. Petersburg.
	Vos, Anna Luitzia, v. Newcastle n. Croonstadt m. steenk.
	de Jonge, Pollux, v. Dordrecht n. Petersburg m. suiker.
	Tap, Maria Beerta, v. Schied. n. de Oostzee, m. ballast.
	v. d. Wyk, Annechina, v. Londen n. Dantzig, m. lood.
	Ketelaar, Hazard, v. Hull n. Petersb. m. boomwol.
	de Boer, Gezina, v. Amsterdam n. Petersburg m. suiker.
	Jager, Bellina, v. Schiedam n. de Oostzee m. ballast.
	Koning, Geziena, v. Liverpool n. Petersburg m. soda.
	Doekes, Alida Giezen, v. Hartlepool n. Dantz. m. steenk.
	Smit, Anna Jantina, v. Amsterdam n. Riga m. stukgoed.
	de Haan, Agnethe Juliane, v. Newc. n. Petersb. m. boomw.
	Stomp. Antje Jansen, v. Londen n. Petersb. m. stukgoed.
	Smit, Cathr. Frederika, v. Liverpool n. Narwa m. zout.
	Meppelder, Concordia, v. Liverpool n. Narwa m. zout.
	Kwakenburg, Wilmina, v. Rotterd. n. Petersb. m. suiker.
	Klein, Alida Hendrika, v. Lissabon n. Petersburg m. olie.

De Wind den 8 Aug., Z.Z.O., Z., Z.W.; den 9den Z.Z.O., Z., Z.W.; den 10den W., N.W.; den 11den W.N.W., W., W.Z.W.

SCHEEPSVRACHTEN.

MEMEL, 7 Augustus. Door den vermeerderden toevoer van hout kan men eene vermeerderde vraag naar schepen verwachten; de noteringen bepalen zich echter nu vooreerst nog aldus: Naar Liverpool 13 sh., Grangemouth 12 sh., Stockton 11 sh. per lading; Aberdeen 18 sh. per ton beenderen, Leith 30 sh. per ton lompen, de Oostkust van Schotland 30 sh. à 32 sh. 6 d. per ton vlas.

PILLAU, 7 Augustus. Van Koningsbergen 23 sh. per ton vlas naar Dundee, 2 sh. 4 d. naar Hull, voor tarwe, 2 sh. 1 d. voor zaad en *f* 17.50 voor tarwe naar Amsterdam.

KONINGSBERGEN, 7 Augustus. De vraag naar schepen voor Holland was iets beter en liepen de vrachten iets hooger. Men bewilligde 2 sh. 1 d. per quart. zaad en 2 sh. 4 d. per quart. tarwe naar Hull, 3 sh. 3 d. per quarter tarwe naar Liverpool, 23 sh. per ton vlas naar Dundee, *f* 16 naar Amsterdam of de Zaan, *f* 17 naar de Maas per last tarwe, *f* 16 per 22 ton rogge naar Drontheim.

DANTZIG, 9 Augustus. Daar de schepen nog steeds uitblijven, zijn de vrachten, n.l. op Holland op nieuw gestegen: men bewilligde heden op Amsterdam *f* 19 per last rogge, de Zaan *f* 19 per last Zaad, op Grangemouth 2 sh. 6 d. per quart. tarwe.

STETTIN, 10 Augustus. Sedert den 18den Julij zijn hier 90 schepen aan de stad gekomen en bijna allen voor verhoogde vrachtprijzen spoedig geplaatst. Naar de Firth of Forth en de Oostkust van Schotland 1 sh. 9 d., 1 sh 10 d. en 2 sh., Hull en Goole 2 sh. 3 d., Londen 2 sh., 2 sh. 1½ d., en 2 sh. 3 d., Cowes en het Kanaal 2 sh. 6 d., de Westkust van Engeland 2 sh. 9 d. alles in full per quart. Tarwe, Lijnn en Brancaster 3 schepen van 110, 100 en 170 ton Raapkoeken tot 10 sh. per ton, Schotland 13 sh. 6 d. à 14 sh. per ton beenderen, 2 schepen van 60 en 90 last. — De houtvrachten zijn minder veranderd wegens den geringen toevoer en de weinige vraag naar scheepsruimte daarvoor. Men stond toe naar Sunderland 9 sh. voor eikenhout, Groningen en Termunterzijl *f* 12 per last eiken en dennen-, Harlingen *f* 12.50 per last dennenhout. Naar Amsterdam en Rotterdam zijn 2 schepen van 45 en 90 last voor olie bevracht tot *f* 17.50 per last van 2000 kan en ongelden en 1 dukaat per 10 last, naar Amsterdam 1 schip van 93 last voor Tarwe tot *f* 14 in full.

BROODZETTING, ENZ.

MAANDAG, 16 Augustus 1852, GEENE VERANDERING.

PRIJZEN DER GRANEN, ZADEN ENZ.

GRONINGEN, 13 *Augustus*.

TARWE.		Zw. Zaad 64 ℔	*f* 4,45	Bl. Voer, 36 ℔	*f* 2,30
Jarige Bak 70 ℔	*f* 7,25	Veen 64 »	» 4,25	Bl. Voer 38 »	» 2,50
N. Oml. 68 »	» 6,20	» 66 »	» 4,55	» 40 »	» 2,70
» 70 »	» 6,75	N. GERST.		Zw. Voer	» »
» 72 »	» 7,25	Winter 54 ℔	*f* 3,75	» 38 »	» 2,45
» Old. 68 »	» 5,95	» 56 »	» 4,00	» 40 »	» 2,60
» » 70 »	» 6,50	»	» »	» 42 »	» 2,75
» » 72 »	» 7,00	Zomer	» »	BOONEN.	
N. ROGGE.		»	» »	Paardeb. *f* 5,25.50	
N. Inl. 64 ℔	*f* 5,00	Knobbe 60 »	»	ZADEN, ENZ.	
» » 66 »	» 5,40	» 62 »	»	Gr.Gortp.m. *f* 6¾ a *f* 7¼,¼	
» » 68 »	» 5,80	N. HAVER.		Par.100 N.℔ *f* 9¼ *f* 12	
» » 70 »	» 6,20	Dikke 38 ℔	*f* 2,40	Old. Kools. *f* 8,75/9,25	
» »	» »	» 40 »	» 2,60	50, puik 65 a 75.	
N. BOEKWEIT.		» 42 »	» 2,75	Oml. dito *f* tot *f*	
Gr. Zd. 62 ℔	*f* 4,35	» 44 »	» 2,90	Raapol p.v. *f* 30	
» » 64 »	» 4,65	» 46 »	» 3,05	Prijs der Boter	
» » 66 »	» 4,95	» 48 »	» 3,15	1e soort ¼ Ton *f* 26	
				2e „ »	*f* 24

Tarwe met geringen aanvoer en hooger afgaande. — Rogge gevraagd en iets vlugger afgaande. — Boekweit in een doen. — Gerst door benoodigden hoogere prijzen besteed. — Haver wel zoo aangenaam. — Koolzaad de beste kwaliteiten als genoteerd te plaatsen.

AMSTERDAM, 13 *Augustus*. Tarwe ruim prijsh. In entr.: 128 ℔ b. Pools. ƒ 315. In cons. 130 ℔ Warener ƒ 295; 126 ℔ r. Petersb. ƒ 210; 130 ℔ b. Pools. ƒ 330; 127 ℔ dito ƒ 320. — Rogge met veel handel tot hooger prijs aan cons. en speculatie. In entr.: 117, 118 ℔ n. Archangel ƒ 165, ƒ 167; 115 ℔ Gedr. ƒ 158. In cons. 123 ℔ Pruis. ƒ 190, ƒ 192; 121, 123 ℔ n. Odessa ƒ 181, ƒ 185; 115, 116 ℔ Gedroogde ƒ 165, ƒ 168; 110 ℔ dito ƒ 152; 124 ℔ Pruissische ƒ 192; 122 ℔ dito ƒ 188; 117 ℔ o. Gedr. ƒ 170; 121 ℔ Pruis. ƒ 185. — Boekweit prijshoudend; 122, 123 ℔ Amersf. en Nijkerk. ƒ 195, ƒ 197; 122 ℔ Roozend ƒ 194.

Koolzaad 1 p. vt. hooger, op 9 vat dadelijk 53½ p. vl.; Sept. 54½ p. vl.; Oct. 55½ p. vl.; April 57½ p. vl. — Lijnzaad zonder handel. — Kanariezaad werd weinig aangeboden en 100 mud puik tot ƒ 8¼ per mud op levering gedaan. — Raapolie dadelijk en op levering hooger betaald; op 6/w. ƒ 31,50: vlieg. ƒ 30,25 a 50; Sept. ƒ 30,50—30,50 à 75; Oct. ƒ 31,50—75; Nov. ƒ 32 a 50; Dec. ƒ 32,50 a 75—32,75; Mei ƒ 33,25 a 75. — Lijnolie op 6/w. ƒ 31; vlieg. ƒ 30. — Hennepolie op 6/w. ƒ 39; vlieg. ƒ 38.

LONDEN, 13 *Augustus* De berigten, uit alle oorden des lands ontvangen, melden, dat de jongste zware regens veel kwaad aan de Tarwe hebben veroorzaakt en de prijzen dien ten gevolge algemeen hooger werden gehouden. De omzet aan onze markt was heden vrij levendig, bij een avans van ruim 2 sh. op de koersen van l.l. Maandag. Ook meel was 1 sh. hooger. Gerst iets vaster. Haver van Archangel, waarvan nog al veel was aangevoerd, was niet zoo gemakkelijk te plaatsen; andere soorten iets duurder. Boonen en Erwten souteneerden de vorige notering.

De Veemarkt heeft zich goed gesouteneerd op de vorige prijzen

PRIJSCOURANT DER EFFEKTEN.

Amsterdam, 14 *Aug.*

NEDERL., Werk. Schuld 2½ pCt. 64, 64¼, 64 3/16; Dito Dito 3 pCt. 76¾; Dito Dito 4 pCt. 96¾, 96 13/16, 96 13/16; O. I. Leening 4 pCt. 96; Aand. Ned. Bank 126. — BELGIE, bij *Rothschild* 2½ pCt. 52⅜, 52½, 52½. — FRANKRIJK, Oblig. 3 pCt. 71¼, 72 3/16, 72 3/16. — SPANJE, Onbep. St. 1 pCt. 22 5/16, 22 7/16, 22 7/16; Dito 3 pCt. 49 7/16; Dito Binnenl. a 6/m. 3 pCt. 44⅞, 45, 44 15/16; Coup. Bewijz. 2 13/16. — PORTUGAL, te Londen 5 pCt. 41¼, 41¾, 41¾; Dito Dito 4 pCt. 38¼, 38⅜, 38⅜.

RUSLAND, Obl. *Hope* 1798 en 1816 5 pCt. 108⅞; Dito Dito 1828 en 1829 5 pCt. 106⅜; Cert. bij *Hope* 4 pCt. 91⅞; POLEN, Cert. 4 pCt. 85¾. — OOSTENRIJK, Metalliek 5 pCt. 77¾, 78 1/16; Dito Nieuwe 2½ pCt. 40½, 40 11/16; Dito Nieuwe 5 pCt. 90¾; Metall. La. B. 5 pCt. 90⅝, ¾, ¾; Weenerb. bij *Goll en Co.* 5 pCt. 83; Amerik. Bank-Act. 4⅜; Louis. bij *Hope* 5 pCt. 101; Braz. 5 pCt. 99⅛; Nieuwe Mexik. 27, ⅛, ⅛; Gren. 2 pCt. 21⅛; Dito Uitg. 9¼; Philad. L. N. 68½, 70, 70; Dito H. N. 69; 2½ pCt. Met. 1851 40¼, ⅜.

Van onze binnenl. fondsen waren heden Integr. en 3 pCts. wederom tot verhoogde koersen gevraagd; 4 pCts. onveranderd.

Van vreemde effekten waren Spaansche 1 pCts. aangenamer.

Portug. hebben zich, op het verbeterde merk van Londen van gisteren, ook hier bij geanimeerde affaire ruim 1 pCt. verbeterd.

Ook voor Oostenr. waren hoogere prijzen te bedingen.

In Russische was weinig handel of variatie.

Voor Fransche vertoonden zich onderscheidene koopers en hebben zich op de hooger afkomende koersen van Parijs, 1½ pCt. sedert gisteren in prijs verbeterd.

Mexik. en Belg. waren insgelijks meer gewild.

Van Zuid-Amerik. waren Grenada's iets aangenamer.

Gren. Onbep. St. 2 pCt 20 9/16, 11/16; Mexic. Onb. St. 25½, 5/16, 5/16.

Koers van het Geld: Beleening 2½, Prolong. 2½, Discomto 2 pCt.

Laatste Prijzen te 5 uur. Integr. 2½ pCt. 64 5/16; Spaansche 1 pCt. 22 7/16 a ½; Binnenl. 3 pCt. 45; Metall. 5 pCt. 78 a 1/16; Dito 2½ pCt. 40 11/16.

AMSTERDAM, 15 *August.* EFFECTEN-SOCIETEIT, te 4½ uur.

Integralen 2½ pCts. 64⅜. 3 pCts. 76½. Spaansche 1 pCts. 22⅝. Binnenl. 3 pCts. 44 15/16. Buitenl. 3 pCts. 49⅜. Metalliek 1851 2½ pCts. 40 13/16. Mexik 27, 1/16, 27, 26 15/16, 27. Dito Onbep. 25½, 3/16. Amerik. Bankactien 4½, 9/16. Dito Origin. 4.

Bij vrij levendige affaire in Spaansche 1 pCts. en Mexik. was de stemming iets flaauwer. Naar Amerik. Bank-Actien was eenige meerdere vraag.

VEE- en PAARDENMARKTEN.

GRONINGEN, 16 *Augustus*. Op de heden alhier gehoudene paardenmarkt, was een goed getal ter verkoop aangebragt. Ofschoon zich dezelve gisteren ongunstig liet inzien, was het weder heden buitengewoon schoon. De aanvoer bestond voornamelijk in werkpaarden en de prijzen van dezen waren zeer uiteenloopende. Puik beste soorten waren niet veel ter markt en het aangevoerde was goed prijshoudend. De beste soorten werden verkocht van ƒ 225 tot ƒ 300. – Friesche, Overijsselsche, alsmede Brabandsche kooplieden waren mede ter markt, en werd dezelve overigens door eene menigte liefhebbers en koopers bezocht, hetwelk ten gevolge had, dat er een behoorlijk goede handel is gedaan.

ADVERTENTIEN.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** HOOGEZAND, 14 Augustus 1852. Bevallen van eene *DOCHTER* B. C. VAN CALCAR—DE BOER.

*** Op den 10den Augustus 1852 overleed, op den Huize *Dekama*, te *Jelsum*, tot droefheid zijner Kinderen en Kindskinderen, de Welgeboren Heer GERARDUS VAN WAGENINGEN, laatst *Wethouder van Leeuwarden en Lid der Provinciale Staten van Friesland*, in den gezegenden ouderdom van bijna 89 jaren.

*** Het behaagde den Hemelschen Vader, ons éénigste Dochtertje GRIETJE WIETJE, in wier bezit wij ons ruim 8 weken mogten verblijden, heden weder tot zich te nemen.

MORRHA, 12 Augustus 1852.

J. H. REDDINGIUS.
A. H. HELDER.

Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed, na een lang en smartelijk lijden, mijne geliefde Echtgenoot MARGARETHA BROCARD, in den ouderdom van ruim 34 jaren, mij nalatende 5 nog jonge Kinderen

Op begeerte der Overledene, zal geen uiterlijke rouw worden aangenomen.

BELLINGWOLDE, 13 Augustus 1852.

SCHUUR,
Rijks Commies.

*** Heden overleed, tot onze innige droefheid, ons eenig Dochtertje AALTJE, in den jeugdigen leeftijd van één jaar en bijna drie maanden.

N. PEKELA, 13 Augustus 1852.

G. H. HOLTMAN.
G. E. HILBRANDIE.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

gedaan te *Groningen*; medegedeeld van wege het Genootschap: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetensch[appen]*

AUGUSTUS 1852.

DAGEN.	BAROMETER op 0°.			THERMOMETER			VOCHTIGHEIDS TOESTAND.			WINDSTREEK.			LUCHTGESTELDHEID.		
	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 u.	2 u.	8 u.	8 u.	2 u.	8 u.	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 uur.	2 uur.	8 u[ur.]
8	748,18	749,49	750,21	18,5	21,7	17,4	0,86	0,77	0,88	Z.Z.W.	Z.W.t.Z.	Z.W.	bewolkt	bewolkt	bew[olkt]
9	750,91	750,25	750,54	17,8	20,0	16,7	0,89	0,87	0,90	»	N.N.W.	N.N.W.	betrokken	betrokken	»
10	750 62	750,90	752,26	18,9	20,8	16,1	0,88	0,83	0,91	Z.W.	Z.W.	W.N.W.	»	bewolkt	»
11	752,05	749.95	747,60	15,3	20,5	16,0	0,92	0,86	0,95	Z.t.W.	Z.	Z.O.	bewolkt	betrokken	betrok[ken]
12	745,77	745,42	745,54	16,8	15,8	15,2	0,82	0,90	0,89	»	Z.t.W.	Z.t.W.	»	»	»
13	746,12	748,78	750,76	14,2	18,6	15,2	0,98	0,94	0,97	Z.Z.W.	Z.W.	W.	regen	bewolkt	»
14	753,54	754,65	755,23	16,2	18,5	15,0	0,81	0,84	0,92	W.Z.W.	W.	W.t.Z.	weinig bewolkt	»	weinig be[wolkt]

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

BIJBLAD N°. 20. **KORT VERSLAG** *Behoort bij de Groninger Courant van 20 Augustus 1852, N°. 67.*

VAN DE HANDELINGEN DER PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN.

Staten der provincie Groningen.

Zitting van Dingsdag den 17den Augustus.

In deze zitting zijn 38 leden tegenwoordig. Afwezig: de heeren v. Ittersum, Homan, Diephuis, Smid en Addens.

De voorzitter deelt mede, dat er berigt van den heer Smid is ingekomen, die door ziekte verhinderd wordt de vergadering bij te wonen. — Voor kennisgeving aangenomen.

Nog is ingekomen een adres van Joh. R. Bosch, logementhouder te Bedum, daarbij te kennen gevende, dat hij voornemens is aanstaande voorjaar zijn huis, staande aan den prov. grindweg, te vertimmeren en dat hij niet ongenegen is om, tegen eene billijke schadevergoeding, een gedeelte van zijn grond aan de provincie af te staan. — Gerenvoijeerd aan Ged. Staten ter behandeling.

Thans wordt aan de orde gesteld de beraadslaging over het rapport der commissie nopens eene algemeene verbetering van scheepvaartkanalen in deze provincie.

De heer ten Cate zegt, dat alle leden overtuigd zijn van het groote belang, 't welk in deze verbetering voor handel en scheepvaart, voor landbouw en waterlossing, gelegen is. Z. Exc. de minister van binnenl. zaken heeft eene *algemeene* verbetering ter tafel gebragt van de scheepvaartkanalen, maar te regt is z. i. door de commissie er bijgevoegd het hooge belang, dat in de verbetering der kanalen ook voor eene goede waterlossing dezer provincie gelegen is. Het is waar, dat de commissie hierover niet veel heeft gezegd, maar de minister heeft daarover ook niet het gevoelen der staten gevraagd; spr. vertrouwt echter, dat bij eene nadere overweging van het groote plan ook het belang van eene goede waterlossing niet uit het oog zal worden verloren. Als hij de zaak op een algemeen standpunt beschouwt, dan gelooft spr. dat door de verwezenlijking van dit plan de bloei van stad en land tot eene hoogte kan worden opgevoerd, die vroeger nimmer is bereikt geweest. Immers is niet reeds nu de handel van Groningen vermaard geworden en dat in weerwil van de belemmeringen door slechte kanalen? Is niet de scheepsbouw hier tot bijzondere ontwikkeling gekomen en dat in weerwil van de bezwaren, door slechte kanalen veroorzaakt? Is niet de landbouw dezer provincie verre boven die in andere gewesten verheven en dat in weerwil van die bezwaren tegen eene goede waterlossing? Wat zullen die takken van volksbestaan dan niet worden, als de bezwaren worden opgeheven? Van welken invloed zal dit niet zijn op de neringdoende standen? Hier wordt een partiëel belang een algemeen belang, te meer wanneer men daarbij in aanmerking neemt den handel van Oostfriesland en Noordelijk Duitschland, het kanaal van Groningen naar Assen en het plan van verbinding met de Zuiderzee en den Rijn. Reeds Napoleon koesterde in 1811 plannen van eene algemeene verbinding, waarvan Delfzijl, Groningen, de Zuiderzee en de Rijn de hoofdpunten waren.

Het zijn niets dan plannen, zal misschien iemand zeggen, waarvan niets komen zal, getuige de 25jarige ouderdom der Hunzoplannen. Spr. stemt toe, dat er in dezen tijd vele plannen worden gemaakt, maar meent ook, dat vele goede zijn verwezenlijkt. En als hij ziet op de tegenwoordige omstandigheden, dan staat het er met dit plan thans zoo goed voor als immer; waarbij Spr. wijst op de goede gezindheid van den koning en den minister in dezen. Maar evenzeer als alle menschen zijn ook deze sterfelijk en daarom zegt Spr. *nu of nooit.* Hij is wel tegen alle overijling, maar is toch ook voor zulk eenen ijver, als door de commissie is getoond, die hij daarvoor dank zegt. Het is thans de juiste tijd, hij herhaalt zulks, *nu of nooit*, nu handel en nijverheid worden behartigd, nu de minister krachtdadige ondersteuning heeft toegezegd, en ook andere gewesten zullen toetreden; want, als Spr. ziet op alle groote werken, die gedaan zijn, nog worden en die verder gedaan zullen worden, als daar zijn het Noordhollandsche kanaal, de droogmaking van het Haarlemmermeer, de aansluiting van den Rijnspoorweg, dan ziet hij, dat men niet meer vraagt, in welke provincie die werken worden tot stand gebragt. Wel heeft Spr. eenige bedenkingen tegen het rapport, maar hij wil die liever verzwijgen om geene vertraging in de hoofdzaak te doen ontstaan. Welligt bestaan er bij andere leden ook moeijelijkheden, en zullen er bij de uitvoering misschien nog meer opkomen, maar Spr. vraagt het, of ooit groote ondernemingen zonder het bekampen van groote moeijelijkheden zijn tot stand gekomen; hij herinnert nog aan de vaderlandsche spreuk: *Eendragt maakt magt*, is men tot het eerste geraakt, dan volgt ook het tweede en dan voorziet hij den tijd, dat de stad Groningen voor de provincie worden zal, wat Amsterdam en Rotterdam voor Holland zijn. Daarom vereenigt Spr. zich met het rapport der commissie.

De heer Land erkent, dat de grootsche plannen, die thans het onderwerp der beraadslagingen uitmaken, zoo ze immer uitvoering erlangen, van onberekenbaren invloed kunnen zijn op de uitbreiding van den handel en nijverheid; alleen uit dat oogpunt dus is reeds dit onderwerp de meeste belangstelling der vergadering waardig, maar deze wordt nog verhoogd, daar de verbetering der kanalen dienstbaar kan gemaakt worden aan de verbetering van den waterstand dezer provincie. En voorzeker, Groningen heeft behoefte aan betere scheepvaartkanalen, maar niet minder behoefte hebben onderscheidene gedeelten aan eene verbeterde waterlossing in het belang van den landbouw, welke behoefte steeds levendiger gevoeld wordt en daarom niet minder belangstelling verdient. In het vooruitzigt, dat de plannen aan beide doeleinden zullen worden dienstbaar gemaakt, zal hij zijne goedkeurende stem aan het rapport der commissie verleenen.

De heer Dijkhuis is het volkomen eens met de vorige sprekers, dat deze plannen ook dienstbaar moeten gemaakt worden aan eene betere waterlossing, maar daarom ook heeft spr., ofschoon hij der commissie dankbaar is voor hare uitvoerigheid, enkele bedenkingen tegen het rapport, welke hij echter gemeend heeft, dat door een paar amendementen konden worden voorgekomen. Hij stelt daarom voor in de missive aan den minister, na de opgave der diepte voor het kanaal van Delfzijl naar Groningen vereischt, het volgende in te lasschen: „Wij hebben gemeend Uwe Exc. in bedenking te moeten geven, of het ter bevordering van de waterlossing van die landen, welke tegenwoordig door de Delfzijlen en op en langs het Reitdiep uitwateren, ook van belang kan zijn, dat het groote scheepvaartkanaal van Groningen naar Delfzijl werd aangelegd van af het Winschoterdiep, op eenigen afstand ten zuiden langs het Damsterdiep naar de haven van Delfzijl. Daardoor zoude dit kanaal dienstbaar kunnen worden niet alleen voor de groote scheepvaart, maar tevens als afwatering van de Veenkoloniën en een deel van Drenthe; terwijl de bestaande Delfzijlen een aanzienlijk deel van de door die zijlen uitwaterende landen kwamen te verliezen; en juist door dit verlies zouden deze in staat zijn de Winsummer en Schaphalster zijlen, in de afstrooming van hun water, krachtdadig te kunnen ondersteunen; tevens zoude door de daarstelling van dit kanaal het naar ons oordeel noodzakelijk kunnen worden, dat er ten behoeve der landen van het Farmsummer zijlvest, en van het overige zuidelijke deel van het zijlvest van Delfzijlen, in de nabijheid van Farmsum, eene nieuwe sluis en een daarmede in verband staand kanaal werd daargesteld. Naar ons oordeel is zoodanig plan een naauwkeurig onderzoek allezints waardig."

En om vervolgens na de beantwoording der vraag omtrent de inrigting der kanalen van Groningen naar Sappemeer en verder naar Veendam en de Wildervank, gelijk ook van de Pekela naar de Statenzijl, het volgende bij te voegen: „Bij de behandeling van deze punten is bij ons de vraag ontstaan, of het niet wenschelijk geacht moest worden, dat de Pekeler A een nieuwe uitloop in den Dollard bekwam; dan zoude dit kanaal een groot gedeelte van het water van het oostelijk Stadskanaal en van de oostelijke veenen van Drenthe kunnen afvoeren, terwijl de schepen van de Pekela een' nieuwen en beteren weg naar de Eems konden erlangen en de landen van het Tienkarspelen Zijlvest meer of geheel bevrijd zouden zijn van het dikwerf voor hetzelve noodlottige bovenwater. Dit is een idée, dat wij gemeend hebben, in de aandacht van Uwe Exc. te moeten aanbevelen."

De heer Wierda denkt zijne goedkeurende stem aan het rapport, zoo als het ligt, niet te zullen geven. Hij vreest de nadeelige gevolgen, die uit eene overhaaste aanneming zouden kunnen ontstaan; de weinige tijd, gedurende welken hij het rapport had kunnen inzien, was voor hem ongenoegzaam om het geheele plan te kunnen overzien. Het rapport keurt de ontwerpen des ministers goed en zegt, dat ze bovenal van provinciaal belang zijn; als hiervan het gevolg zal zijn, dat ze bovenal op kosten van de provincie zullen worden uitgevoerd, dan moet hij zich daartegen verzetten. Want, wie wenschen die verbetering? Immers de groothandelaren en de groote scheepsbouwers, het betreft alzoo den zeehandel tusschen dit en andere landen, daarnaar moeten de sluizen worden verbreed en de kanalen verdiept, en dan is het wel degelijk rijksbelang, gelijk ook in andere provinciën rijkswerken zijn aangelegd, hoezeer deze dan ook voor die provinciën van belang zijn. Ook ziet spr. niet, hoe die verbetering der kanalen van gunstigen invloed op den landbouw zal zijn, maar gelooft, dat, bij den grooteren aanvoer van buiten de provincie, die verbetering eerder nadeelig voor den provincialen landbouw zou worden. Daarom stelt hij voor, om het slot van de eerste zinsnede van de missive aan den minister aldus te lezen: „maar wij erkennen het gaarne, dat daardoor mede zal worden bevorderd de ontwikkeling van deze provincie, gelijk de daarstellingen van rijkswerken in andere provinciën aldaar van gunstigen invloed op de ontwikkeling der welvaart geweest zijn." Verder stelt hij voor, eene andere zinsnede van die missive in diervoege te veranderen, dat daarin niet meer wordt gesproken van de weldadige terugwerking, die de verbetering der kanalen op den landbouw hebben zal.

De heer Roemeling stelt voor in eene zinsnede van de missive nog deze woorden tusschen te voegen: „en nemen nog de vrijheid Z.Exc. onder de aandacht te brengen, dat het vaarwater van Zuidbroek tot Winschoterzijl in een zeer treurigen toestand zich bevindt en wij het zeer wenschelijk zouden achten, dat ook dit betrekkelijk klein gedeelte onder de ontworpen verbeteringen werd begrepen."

Tot toelichting zegt de voorsteller, dat hij, ten hoogsten ingenomen met de zaak in behandeling, echter oordeelt, dat in dat plan niet zulk eene leemte moet bestaan, als door hem wordt bedoeld en die gemakkelijk kan worden uit den weg geruimd. De verdieping van het water van Winschoterzijl tot Zuidbroek is alleen overig en toch bestaat hieraan dringende behoefte, gelijk reeds zoo dikwijls is aangetoond en nader door spreker wordt ontwikkeld.

De heer Mesdag verklaart vooraf, dat hij een voorstander is van elke verbetering en uitbreiding der nijverheid; hij wil intusschen ook de bezwaren niet voorbijzien, die aan de zaak in behandeling zijn verbonden. Het schijnt hem toe, dat de commissie zich de voordeelen wat al te groot heeft voorgesteld; spr. is van meening, dat men door den aanleg van kanalen geen handel, geen scheepvaart kan scheppen. Hiervoor zijn kapitalen en debouché noodig; de eerste zijn hier niet en wat het tweede betreft, zoo zou er toch groote concurrentie met Holland en Noord-Duitschland ontstaan. Hij erkent, dat de verbetering der kanalen voor de afwatering van groot belang zou zijn, maar gelooft met den heer Wierda, dat ze overigens den landbouw eer tot na- dan tot voordeel zou strekken. Met het oog op deze bezwaren en op de belangrijke kosten voor dit gewest, wenscht spr., dat van Z. Exc. den minister vooraf werd uitgelokt eene opgave der bijdragen, die men van rijkswege zou kunnen verwachten, ten einde de staten in tijds, voordat zij zich door goedkeuring van het rapport de handen binden, kunnen nagaan, of de uitvoering van die plannen niet te kostbaar voor onze provincie is. Hij stelt daarom voor, de zaak tot de Novembervergadering te verdagen en dienvolgens de commissie op te dragen, haar onderzoek verder voort te zetten en inmiddels daartoe de toestemming des Konings te verzoeken.

De heer de Haan had het plan gehad twee amendementen voor te stellen in den geest van die der heeren Dijkhuis en Roemeling, doch zal die thans terughouden. Overigens had hij gaarne gezien, dat de commissie had nagegaan, of niet in den geest van de missive des ministers iets was te doen voor den aanvoer van vruchten van den landbouw; in het rapport had hij hieromtrent geen ander voorstel opgemerkt, dan dat van de vereeniging van het Hoornschediep met het Hoendiep. Echter was dit bij hem geene reden, om tegen het ontwerp te stemmen. Spr. had nog één bezwaar: door de commissie wordt wel gesproken van eene schutsluis bij de vereeniging van het Hoornschediep met het Hoendiep, maar niet van eene sluis in het verbindingskanaal van het Damsterdiep met het Winschoter- en van dit met het Hoornschediep, en toch zal de commissie wel niet meenen, dat deze verbinding zonder afsluiting zal tot stand kunnen komen; het leggen van eene sluis aldaar zou eene levensvraag zijn voor het geheele Fivelingo, en daarom wenscht spr. dit in het rapport te zien opgenomen. Hij stelt alzoo voor, in de missive de volgende alinea tusschen te voegen: „In het gedeelte van het verbindingskanaal tusschen het Damster- en Winschoterdiep zal echter om het lage peil, waarop dat diep afstroomt, eene sluis moeten worden gebouwd, waardoor het water van het Winschoterdiep wordt afgeschut."

De heer van Roijen zegt, dat door de beide ingestelde amendementen van de heeren Dijkhuis en de Haan, zijne grootste bezwaren tegen het antwoord aan den minister zijn opgeheven, dat hij zich zal gedragen naar hetgeen de eerste spreker heeft aanbevolen, en aanmerkingen van ondergeschikt belang zal terughouden, doch ik moet opmerken, zoo gaat hij verder, dat als wij het eerste gedeelte van de voorgedragen missive goedkeuren en de gevoelens van dankbaarheid daarbij geuit tot de onze maken, er dan vooral opzigtelijk de wijze om tot uitvoering te geraken, steeds de meest mogelijke spoed moet worden in acht genomen. Tusschen het oogenblik van heden en dat waarop alle ontwerpen en raming van kosten hier ter tafel zullen zijn en de gelegenheid geven om met meer vrucht te oordeelen en te besluiten, ligt eene tijdsruimte, die, zoo als de zeer juiste opmerking van den eersten spreker aanwees, in de aan ons geslacht eigene sterfelijkheid, veelvuldige gelegenheid geeft om de vooruitzigten die de kanalisatie voor de welvaart van onze provincie openstelt, geheel te verijdelen. De gelegenheid daartoe moet door bespoediging der hoogst noodige werkzaamheden zooveel in ons is benomen worden. — Met dat inzigt, M. H., zal ik op de missive aan den minister een amendement voorstellen. Het betreft de eerste zinsnede op pagina 20 der gedrukte missive. Ik lees daar, dat Z. E. de minister wordt uitgenoodigd, om de opdragt der op te maken ontwerpen en ramingen van kosten aan den hoofdingenieur van den waterstaat in deze provincie te verstrekken. Hiermede kan ik mij uit hoofde van het reeds gezegde niet vereenigen, want wanneer zoude men dan billijk mogen verwachten, dat aan dat gewigtig en veel omvattend werk een einde zoude komen? Wanneer zouden wij de verwezenlijking der ons zoo bekoorlijke uitkomst dan kunnen deelachtig worden? Maar buitendien, M. H., zouden wij die zinsnede goedkeurende, wel consequent handelen? Wij toch moeten ondersteld worden in dit gewest eer een te gering personeel voor de dienst van den waterstaat te bezitten dan te groot, daar wij over eene ongunstige verhouding met andere gewesten hebben gedoleerd, en nu zouden wij daadwerkelijk het tegendeel beweren? Dit kan niet. En daar te boven moet ik mij tegen de goedkeuring dier zinsnede verzetten, omdat ik de schoone toekomst van ons gewest niet wil toevertrouwd hebben aan den hoofdingenieur van onzen gewestelijken waterstaat; mijne gevoelens omtrent hem zijn ul. bekend; maar al waren die ook gunstiger, al mogt ik in hem den man van de uitstekendste bekwaamheden begroeten, ook dan nog en dus nu des te eerder, zoude ik mij daartegen verzetten, uit vrees van te groote en schadelijke eenzijdigheid in het hooge belang van zoo gewigtige plannen.

Daarom, M. H., neem ik de vrijheid voor te stellen deze geheele zinsnede te roijeren en daarvoor te lezen: „Wij veroorloven ons, in het volle bewustzijn van het belang, hetwelk zoowel het rijk als dit gewest bij de uitvoering en daarstelling dier werken moet geacht worden te hebben, den wensch te kennen te geven, dat, daar er soms zoo weinig noodig is om de schoone toekomst in rook te zien oplossen, het U.E. moge behagen het opmaken van een algemeen ontwerp en raming van kosten niet alléén aan den hoofd-ingenieur van den waterstaat van dit gewest op te dragen; — het personeel van de ambtenaren van den waterstaat in dit gewest is bepaald in verhouding tot hunne werkzaamheden, en alzoo zal die opdragt óf de gewone bezigheden gevaar doen loopen, óf de voltooijing dier ontwerpen vertragen, en wij nemen alzoo de vrijheid, U.E. eerbiedig te verzoeken daartoe, althans voor het grootste gedeelte, andere kundige ambtenaren van den waterstaat te gebruiken en den kortst mogelijken termijn van derzelver voltooijing te willen vaststellen.

De heer Brongers vereenigt zich, vooral na de voorgestelde amendementen, met het rapport der commissie, waarbij hij echter nog één bezwaar oppert. Hij leest daarin, dat de commissie een verbindingskanaal van het Damsterdiep met het Reitdiep wenscht *ten zuiden* van de stad, terwijl slechts melding wordt gemaakt van een vroeger plan, om die verbinding *ten noorden* van de stad daar te stellen. De reden, waarom de commissie dat kanaal ten zuiden verlangt, worden niet opgegeven, gelijk spr. had gewenscht, want, wat hem betreft, oppervlakkig zou hij meenen, dat het beter ware de verbinding ten noorden van de stad te doen plaats hebben, daar men dan niet in aanraking kwam met het ministerie van oorlog, en ook de landen ten noorden der stad lager zijn gelegen en aldus meer geschikt tot het doorgraven van kanalen.

De heer R. de Sitter meent eene kleine misstelling in het rapport gevonden en wenscht deze veranderd te hebben.

De heer Damsté stelt een paar amendementen voor, strekkende om eenige woorden uit het rapport te roijeren, die z. i. minder goed zijn gekozen.

De heer Trip wenscht eenige inlichting betreffende de diepte van het verbindingskanaal en stelt een amendement voor, waardoor de redactie eener zinsnede wordt verbeterd.

De heer Land gelooft, dat bij de menigte amendementen het ondoenlijk valt om, staande de vergadering, over dit onderwerp met genoegzame kennis van zaken te kunnen oordeelen, en vraagt of het niet goed zoude zijn, de stukken met de amendementen aan de commissie te renvoijeren of in allen geval het besluit nog een weinig uit te stellen.

De heer Schilthuis wenscht, als lid der commissie, een enkel woord te zeggen over de verschillende amendementen; 3 leden hebben amendementen voorgesteld, betreffende het leggen van nieuwe afwateringskanalen; het nut hiervan wordt door niemand ontkend, ook de commissie heeft het ingezien en er op gewezen; maar het geldt hier eene beantwoording van eene missive van den minister over verbetering van *scheepvaart*-kanalen. Zeer juist is door den vorigen Spr. opgemerkt, dat het moeijelijk valt zoo terstond te oordeelen over amendementen, die zoo diep ingrijpen in de zaak, waarom hij zou voorstellen om aan de ambtenaren van den waterstaat op te dragen de verbetering der afwateringskanalen tot een punt van naauwgezet onderzoek te maken, opdat dan in de Novembervergadering daarover een voorstel aan de staten zou kunnen worden gedaan.

Een lid meende een gebrek in de missive te zien, omdat niet gezegd was, dat in het verbindingskanaal eene sluis moest worden gelegd; dit lag echter niet op den weg der commissie, die alleen de missive van den minister moest beantwoorden; maar ook, al ware dit niet het geval dan nog zou het gevaarlijk geweest zijn, er van te spreken, gelijk spr. aantoont. Verder hebben 2 leden gezegd, dat deze plannen niet heilzaam voor den handel zouden zijn; spr. wijst op het naburige Oostfriesland om aan te toonen, hoe de aanleg van nieuwe werken den handel doet ontstaan, waar die vroeger niet bestond, hij wijst op het voorbeeld onzer voorvaders en hoe de handel van Groningen aan hunnen ijver zijne opkomst verschuldigd is. En zou men dan zeggen, dat de bestaande communicatie reeds genoegzaam is? zou men thans blijven stilstaan en niet voortgaan met den tijd? Zoo dit het geval werd, dan voorziet spr. den spoedigen achteruitgang van den handel, dan voorziet hij, dat Groningens handel vernietigd zal worden en dat men eens niet meer zal kunnen gelooven, dat Groningen vroeger ooit eene markt bezat, waar op éénen dag 1800 last koolzaad werd aangevoerd en verkocht. Eindelijk toont spr. nog aan, dat het gezegde van den heer R. de Sitter onjuist is, dat er geene misstelling op de aangewezen plaats bestaat, door te wijzen op het verschil tusschen directe en indirecte vaart.

De heer Mesdag is nog versterkt in zijn gevoelen, dat het best ware, de zaak te verdagen tot de aanstaande November-vergadering en meent in de eigene woorden van den minister daartoe de aanleiding te vinden. Ook betwijfelt hij nog het groote belang, dat voor den landbouw in de vereeniging der kanalen zou gelegen zijn.

De heer Schilthuis komt op het gezegde terug.

De heer W. de Sitter had gehoopt, dat hij niet behoefde te spreken over dit onderwerp; hij is overtuigd van het hooge belang, dat voor handel en scheepsbouw, maar vooral ook voor landbouw en afwatering in dit plan gelegen is en daarom had hij niet verwacht, dat tegen dit plan en tegen de wijze van uitvoering zoovele bezwaren waren in 't midden gebragt. Het plan zelf, dat zoo schoon en heilrijk voor onze provincie is, zal hij niet verdedigen, het behoeft geene verdediging, maar alleen de handelingen der commissie. Sommigen wenschen in het rapport melding te hebben gemaakt van eenige nieuwe afwateringskanalen, een ander van eene sluis in het verbindingskanaal, maar spr. vraagt, welke dan toch de opdragt aan de commissie was? Niet anders dan dat haar oordeel gevraagd werd over het ontwerp door den minister ingezonden; de commissie moest zich dus bepalen bij een antwoord, dat het gevoelen der Staten behelsde over de plannen, door den minister in grove trekken opgegeven. Daarom kunnen die nieuwe kanalen niet tegelijk met dit rapport een onderwerp van overweging uitmaken.

Verder geeft spr. de inlichting door den heer Trip over de diepte van het verbindingskanaal gevraagd, en geeft in antwoord op den heer Brongers te kennen, dat de minister het gevoelen der vergadering gevraagd had omtrent het verdings-kanaal ten zuiden der stad en dat bovendien het op zich zelf reeds beter was dat kanaal ten zuiden en niet ten noorden van de stad te leggen. Spreker zegt, dat de aanmerking door een lid op de afmeting der schepen gemaakt zeker onjuist is, daar de commissie dezelve van de scheepsbouwmeesters dier schepen heeft ontvangen. Nog merkt spr. tegen den heer Mesdag op, dat de thans aangebodene gelegenheid ook gretig moest worden aangegrepen, schoon een vijand van overijling, gelooft hij toch, dat, thans met bekwamen spoed de zaak moest worden behandeld en niet tot November worden uitgesteld; daarom is spr. ook tegen de voorgestelde amendementen, met uitzondering van dat van den heer v. Roijen, 't welk strekken zal om de zaak te bespoedigen.

De heer M. v. d. Tuuk beaamt het gezegde van den vorigen spr., deze heeft overtuigend aangetoond, dat niet over de amendementen omtrent nieuwe kanalen moet worden beraadslaagd, maar hij moet ook bovendien enkele der amendementen bestrijden; hij komt op tegen die van den heer Dijkhuis en merkt verder op, dat het hem leed doet, dat twee leden van den handelstand bedenkingen tegen het plan hebben geopperd; hij vraagt, of niet de kanalen de aderen zijn van het materiële leven in het ligchaam der menschelijke maatschappij, of niet, wanneer die aderen opgedroogd zijn de landbouw ook zal kwijnen? Met den bloei toch van handel en scheepvaart hangt de bloei en welvaart van den landbouw ten naauwste te zamen; zoo er geen handel, geen scheepvaart is, waar zullen dan de producten van den landbouw blijven? En wat betreft de aanmerking, dat de scheepstimmerwerven niet op hare plaats zouden zijn, het tegendeel blijkt uit den bloeijenden toestand, waarin zij verkeeren, niettegenstaande de menigvuldige belemmeringen, waarmede zij te worstelen hebben, zij zijn geen met moeite verkregen kunstgewrocht; zij zijn juist daar op de regte plaats, in eene provincie, waar een groot gedeelte der be-

woners in de scheepvaart hun bestaan vindt. Hij is het eens met den eersten spr. en zegt ook *nu of nooit;* daarom verzet hij zich tegen de verdaging van de goedkeuring van het rapport.

De heer Dijkhuis zegt, dat zijn amendement geen inbreuk maakt op de missive van den minister; het is eene bijvoeging waardoor hij wil trachten, de aan te wenden kosten zooveel mogelijk ten nutte der provincie te besteden; overigens komt hij nog op tegen het daaromtrent gezegde van den vorigen spr.

De heer Mesdag antwoordt op de beschuldiging, alsof hij als handelaar, het belang niet zou inzien, dat de handel in de verbetering der scheepvaartkanalen heeft. Hij heeft alleen gevraagd, of men zich van de zaak misschien niet wat al te veel voordeelen voorstelde.

De heer M. v. d. Tuuk gelooft met den heer Dijkhuis, dat de daarstelling van een afwateringskanaal noodig en wenschelijk is, maar vermeent dat de vorige spreker aanleiding tot zijn voorstel genomen had, omdat hij bedenkingen had tegen de aflossing van het Damsterdiep en dat het in zoo verre in verband stond met het geheele plan, nu hij echter hoort, dat het een geheel nieuw kanaal zal zijn, nu is hij er geheel tegen, omdat men zich daarmede niet moet bemoeijen. Ten antwoord op den heer Mesdag herhaalt hij, zonder iemand te willen beschuldigen, de te kennen geving zijner verwondering, dat iemand van den handelstand niet inziet, dat ook de landbouw belang heeft bij den bloei van handel, scheepvaart en scheepsbouw, voorts wijdt hij nog uit over de geschiktheid van deze provincie tot uitbreiding van den handel, wijzende daarbij op de drie vereischten daartoe.

De heer Damsté geeft eenige inlichtingen omtrent zijn amendement, 't welk hem toeschijnt, niet goed begrepen te zijn.

De heer Trip wijdt kortelijk uit over de bezwaren, die te berde zijn gebragt en geeft het wenschelijke te kennen, dat de minister overtuigd worde van den wensch der Staten dat dit plan zoo spoedig mogelijk worde uitgevoerd.

De heer de Haan kan niet inzien, dat men geene amendementen op het plan moet voorstellen, welke gedeeltelijk daarmede onafscheidelijk verbonden zijn, terwijl zij als een gevolg der daarstelling van kanalen eene voorwaarde zijn voor de goedkeuring van het voorstel. Hij gelooft daarom dat het goed zal zijn die bezwaren aan den minister kenbaar te maken, die ook niet zal verlangen, dat de zaak niet bedaard worde overwogen, terwijl het nu de duurste pligt der staten is zoo veel mogelijk mede te werken, dat het plan die strekking krijge, als het meest wenschelijk en voordeelig voor de provinciale belangen zal zijn. Het schijnt hem juist toe, dat men geene bezwaren en bedenkingen moet achterhouden, waardoor het plan zelf eer zal winnen dan verliezen.

De heer Borst uit als zijn gevoelen, dat het zeer nuttig zal zijn om te doen opmerken, dat de algemeene belangen meer bevorderd zullen worden, als het kanaal tevens dienstbaar wordt gemaakt voor de afwatering.

De heer W. de Sitter zegt ten aanzien van het gesprokene door den voorlaatsten spreker, dat de zaak niet te veel besproken en geamendeerd kan worden, maar men moet zich dan ook aan de zaak zelve houden en geene nieuwe voorstellen doen. Hij herhaalt het, indien men daarvan afzonderlijke voorstellen wil maken, om ze tot nader onderzoek aan Ged. Staten of den minister op te dragen, spr. wil ze dan gaarne ondersteunen, maar hij is er tegen, dat ze met deze zaak in betrekking gebragt worden.

De Voorzitter zegt, dat dit een onderwerp van veel omvattend belang is voor de provincie; men zou uren lang kunnen spreken om die voordeelen te doen uitkomen, maar hij moet kort zijn en hij kan dat, omdat de eerste spreker het hooge belang der zaak zoo krachtig heeft uiteengezet, omdat de leden der commissie reeds zoo veel punten, door onderscheidene sprekers aangevoerd, hebben wedergelegd. Hij zal dus over het onderwerp niet uitweiden, maar kan toch niet nalaten nu te doen opmerken, dat, sinds den aanvang van zijne intrede in deze provincie, hij steeds aangezocht is om te trachten, zijne pogingen aan te wenden tot verbetering der kanalen. Dit is steeds des sprekers streven geweest en hij werd daarin ondersteund van verschillende zijden. Nu wordt eene voordragt van het gouvernement gedaan, naar aanleiding van een adres van scheepsbouwmeesters te Hoogezand, waartoe ook het voorstel van Doornbosch c. s. heeft medegewerkt. De minister heeft sprekers gevoelen daarover gevraagd, en hij heeft bij eene missive van den 2den Maart l.l. dat gevoelen kenbaar gemaakt, maar hij heeft dat niet geheel buiten de vergadering gedaan. De aanleiding daartoe was het adres van scheepsbouwmeesters te Hoogezand; deze stukken, aan den spr. toevertrouwd, werden bij het collegie van Gedep. Staten in beraadslaging genomen; deze gaven ze aan den hoofdingenieur, om diens gevoelen daarover te vernemen; door Gedep. Staten is daarover echter geen besluit genomen wegens verschil van gevoelen; daardoor werd echter spr. er in versterkt, om rapport over deze zaak aan den minister te doen. Uit dien hoofde heeft de hoofdingenieur zich met het onderzoek dezer zaak bezig gehouden en heeft dat onderzoek mede aanleiding gegeven tot de missive van den minister. Het doel daarvan is eene algemeene verbinding en verbetering der kanalen voor handel en scheepvaart, maar nu tracht men door amendementen daarbij te voegen tevens de verbetering voor afwatering en landbouw. Spr. gelooft werkelijk, dat zoodanige voorstellen niet genoegzaam zijn onderzocht en nog niet rijp zijn ter behandeling; hij ondersteunt die voorstellen, omdat ze van groot belang zijn voor de provincie, indien ze afzonderlijk worden gedaan, afgescheiden van deze zaak, welke men daardoor niet uit zijn verband moet rukken. Spr. is het eens met den eersten spreker, dat het groote plan der kanalen alleen kan worden daargesteld door *eendragt* en de eensgezindheid der vergadering. Na hierop nog kortelijk enkele bezwaren tegen de 13 ingekomene amendementen te hebben opgenoemd, gaat de Voorzitter over, om enkele aanmerkingen op te geven, welke hij tegen de redactie heeft, zonder daaraan eenige uitbreiding te geven. *Ten eersten* is spr. aandacht gevallen op de zinsnede omtrent het plan van een verbindingskanaal tusschen het Damsterdiep en het Reitdiep, waarin gezegd wordt, dat dit plan vroeger geen punt van overweging bij het provinciaal bestuur heeft uitgemaakt. Spr. stelt voor daar te lezen: „In zijn geheel heeft dit plan, voor zoo verre wij hebben kunnen nagaan, reeds vroeger een punt van overweging bij het prov. bestuur uitgemaakt, ten gevolge van een adres van scheepsbouwmeesters te Hoogezand, waarop door den hoofdingenieur is gerapporteerd bij missive van den 19den December 1851, enz. *Ten tweeden* zal misschien door eene schrijffout gesproken worden van eene *steenen* walbeschoeijing, waarmede de stadsgracht bij de verbinding van het Hoendiep en de Noorderhaven zou worden voorzien, en stelt hij voor dit te herstellen en daar te lezen: „eene *houten* walbeschoeijing." *Ten derden* wordt in de missive gesproken van het verschil van gevoelen tusschen den inspecteur en den ingenieur van den waterstaat; daar ook de hoofdingenieur omtrent deze zaak zijn gevoelen geuit had, acht spr. het beter geene personen, maar de zaak zelve te noemen en aldus te lezen: „over het verschil van de plaatsing voor de sluis," n.l. die te Delfzijl. *Ten vierden* wordt te onbepaald aangeduid, voor welke schepen de vereischte diepte aan het kanaal moet worden gegeven; de lezing in de missive: „wij achten het noodig, dat aan den waterweg voor Groningen naar Delfzijl de vereischte diepte voor *zoodanige* schepen worde gegeven," slaat terug op het voorgaande, waarbij over schepen van zeer verschillende grootte en afmetingen gesproken wordt; hij stelt voor en gelooft, dat zulks in den geest van het rapport is, daar te lezen: „*voor het maximum der aangehaalde schepen.*" Eindelijk *ten vijfden* wordt omtrent de verwijding van de kleine spilsluis gezegd, dat men, indien dit bezwaren mogt opleveren, in bedenking geeft, of daarmede ook in verband gebragt zou kunnen worden het plan ter verbinding van het Hoendiep met de stads wateren, waarbij de ééne sluis bij de doorgraving in de nabijheid van het Hoornsche diep en de andere in de beer bij de Kranenpoort zou kunnen worden geplaatst.

Spreker ziet bezwaar in de bijvoeging van deze geheele zinsnede, het rapport toch, waarvan daarin gesproken wordt, heeft eene geheel andere strekking; ook zoude spr. zwarigheid zien omtrent het leggen van eene sluis in de steenen beer en stelt daarom voor, deze geheele passage weg te laten, met welk voorstel hij zijne opmerkingen eindigt.

De heer Schilthuis opperde eenige bedenkingen tegen de voorgestelde amendementen.

De heer W. de Sitter verzoekt namens de commissie eene drukfout te verbeteren, n.l. er is gedrukt, dat uit Drenthe *achtenzestig duizend* bunders op het Rietdiep afwateren, dit moet zijn *achtenzeventig duizend.*

De vergadering wordt hierop gedurende ¼ uur door den voorzitter geschorst.

Bij de hervatting der werkzaamheden wordt het eerst in beraadslaging en daarna in stemming gebragt het voorstel van den heer Mesdag, om te besluiten de zaak te verdagen tot de eerstkomende Novembervergadering en de commissie te doen continueren, ten einde de vereischte wijzigingen in het rapport te brengen, en inmiddels de vereischte toestemming daarvoor van Z. Exc. den minister van binnenl. zaken te verzoeken. Dit voorstel wordt met 32 tegen 4 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Wierda*, *Bindervoet*, *Mesdag* en *Land.*)

Met het amendement van den heer W. de Sitter, ter verbetering van de ingeslopen feil in de lezing van 68.000 bunders in 78,000 bunders, vereenigt zich de vergadering zonder stemming.

Omtrent het eerste amendement van den heer B. Damsté wordt door den heer W. de Sitter aangemerkt, dat hij zich daarmede niet kan vereenigen, dewijl de commissie gemeend had, deze woorden te moeten bijvoegen wegens het onbepaalde der uitdrukkingen in de missive van den heer Ferrand, terwijl deze woorden verder in geen opzigt eenige tegenstrijdigheid bevatten, hebbende de commissie daarover de scheepsbouwers in deze provincie gehoord. Dit amendement wordt hierop verworpen met 26 tegen 10 stemmen. (*Voor:* de heeren *Aalfs*, *de Haan*, *v. Roijen*, *Dijkhuis*, *Welt*, *Vos*, *Wierda*, *Wiertsema*, *Groenman* en *Bonthuis*). De heer Damsté was afwezig.

Tegen het tweede amendement van den heer B. Damsté wordt door den heer Schilthuis aangevoerd, dat de woorden, wier roijement waren voorgesteld, juist daarom door de commissie waren bijgevoegd, om het verschil der opgenoemde schepen, waarmede of platboomde of scherpe schepen bedoeld konden worden, te doen uitkomen. Voorts geeft de heer de Haan in overweging, of dit amendement niet reeds vervallen is door de verwerping van het voorgaande, waarmede het in verband staat. — Dit amendement wordt hierop met algemeene stemmen verworpen.

Hierop komen in behandeling de verschillende door den voorzitter voorgestelde wijzigingen.

Bij het eerste derzelve maakt de heer Lohman de reden kenbaar, waarom hij tegen die wijziging zal stemmen omdat n.l. op het rapport der commissie geene amendementen kunnen voorgedragen worden; zulks kan wel op de conclusie van een rapport geschieden, maar het rapport zelf moet in zijn geheel blijven, zooals het door de commissie wordt voorgesteld. Het eerste amendement wordt hierop met 18 tegen 17 stemmen aangenomen. (*Tegen:* de heeren *Modderman*, *J. W. Quintus*, *R. A. Quintus*, *B. Damste*, *W. de Sitter*, *Mesdag*, *de Haan*, *v. Roijen*, *Dijkhuis*, *Trip*, *Wierda*, *Lohman*, *Meihuizen*, *Bindervoet*, *M. v. d. Tuuk*, *Bl. ten Cate* en *Mulder.*) De tweede, derde, vierde en vijfde amendementen, door den Voorzitter voorgesteld, waarmede de commissie zich kan vereenigen, worden als amendementen van de commissie overgenomen en als zoodanig zonder stemming door de vergadering aangenomen.

Het amendement van den heer Wierda komt alsnu in beraadslaging.

De Voorzitter moet zich verzetten tegen de beschouwing der voorgestelde werken als rijkswerken, daar deze hoofdzakelijk worden ondernomen in het provinciaal belang; daartoe kan strekken, dat het gouvernement ten behoeve dier werken hulp wil verleenen aan de provincie, terwijl, wanneer het hier de rijksbelangen gold, de minister daaromtrent een voorstel aan de provincie zou moeten doen en haar vragen, wat zij van hare zijde daarvoor zoude willen doen.

De heer Wierda blijft bij zijn gevoelen; het geldt hier de uitbreiding van den groothandel, van den zeehandel met andere rijken, daarvoor zullen de sluizen geschikt gemaakt en het vaarwater verdiept worden en zal daardoor tevens de gelegenheid voor de marine geopend worden, om aldaar rijkszeeschepen te bergen. Evenwel zoude spr. er niet tegen hebben, indien de bezwaren van den Voorzitter daardoor weggenomen konden worden, van het woord *rijkswerken* in zijn voorstel gebezigd, het eerste lid te roijeren.

De heer W. de Sitter wederlegt het gevoelen van den vorigen spreker; hij weet wel dat groothandel wel door deze werken bevorderd wordt, maar meent, dat deze daarom nog niet van rijksbelang zijn; welk belang toch heeft de handel in Noord- en Zuidholland hiervan; die handel zal door deze werken niet verbeterd worden. Wat het gebruik voor de marine betreft, ook zonder eene verandering zoude dat kunnen geschieden en wist men reeds vroeger partij te trekken van de gunstige reede te Delfzijl, toen de Ruiter aldaar met zijne vloot binnenliep, toen hij nergens anders zulk eene goede gelegenheid konde vinden.

Het eerste gedeelte van het voorstel van den heer Wierda wordt hierop met 25 tegen 12 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Land*, *R. A. Quintus*, *Elema*, *Aalfs*, *Mesdag*, *de Haan*, *Vos*, *Wierda*, *Lohman*, *Groenman*, *Bonthuis* en *Bindervoet.*)

Vóórdat het tweede gedeelte van het voorstel van den heer Wierda in stemming gebragt werd, wijst de heer Schilthuis er nog op, hoe de bloei van handel en scheepvaart steeds gunstig op den landbouw terug werkt, en dat er volstrekt geen reden bestaat om dit ook nu niet te erkennen. — Dit gedeelte van het voorstel wordt hierop met 35 tegen 2 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Wierda* en *Groenman.*)

Het voorstel van den heer Roemeling wordt hierop door den voorzitter eerst in beraadslaging gebragt, om de regelmaat te beter te bewaren, daar toch de voorstellen van den heer v. Roijen en Trip hiermede eenigzins in betrekking staan.

De heer Schilthuis beaamt hetgeen door den heer Roemeling gezegd is omtrent de door hem opgenoemde gebreken, ze zullen ook ligtelijk door ieder, die daarmede eenigzins bekend is, erkend moeten worden, maar hij gelooft wezenlijk, dat men te ver zoude gaan, door dat voorstel aan te nemen. Men zoude daardoor toch óf te veel óf te weinig doen, *te veel*, omdat men punten aanroert, waarover de Minister het gevoelen dezer vergadering niet vraagt en welke van de voorgestelde ontwerpen afgescheiden moeten blijven, *te weinig*, omdat er ook meer andere streken zijn, welke behoefte hebben aan verbetering in afwatering of scheepvaartkanalen en men juist door iets op te noemen, jegens alle anderen onbillijk zoude worden, die daardoor dan schijnen te worden buitengesloten.

De heer Roemeling beantwoordt den vorigen spreker en meent, dat het op den weg der staten ligt, indien zij inzien dat er iets is, wat verbetering behoeft, daaromtrent voorstellen te doen.

De heer W. de Sitter herinnert aan hetgeen hij reeds bij de algemeene deliberatiën heeft gezegd omtrent de toevoeging van nieuwe plannen, waarvan het voorgestelde een is. Geheel toestemmende hetgeen door den heer Schilthuis is aangevoerd, meent hij dat nog te moeten versterken en beweren, dat men daardoor *en* te veel *en* te weinig zoude doen, gaat men toch ééns van de gestelde vragen af door er nieuwe plannen bij te voegen, dan is men ook verpligt alle kanalen onder de aandacht van den minister te brengen, zoo men de overigen die daaraan behoefte hebben, geen onregt wil aandoen. Spr. is daarom tegen het gedane voorstel, èn omdat daarin over een plan gesproken wordt, waaromtrent het gevoelen niet is gevraagd èn omdat het advies daardoor eene onvolledige beschouwing over de provinciale waterwerken zou daarstellen.

Het voorstel van den heer Roemeling wordt hierop met 24 tegen 11 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *R. de Sitter*, *Land*, *Brongers*, *de Haan*, *van Roijen*, *Dijkhuis*, *Kuiper*, *Wiertsema*, *Bouman* en *Roemeling.*)

Het voorstel van den heer van Roijen wordt zonder discussie met 28 tegen 9 stemmen aangenomen. (*Tegen:* de heeren *J. W. Quintus*, *Land*, *B. Damsté*, *Vos*, *Wierda*, *Wiertsema*, *Bonthuis*, *Tichelaar* en *Heeres.*)

Het voorstel van den heer Trip, eene omzetting in de redactie betreffende, wordt, nadat de vergadering zich met een subamendement daarop, ten gevolge van het aangenomen voorstel van den heer v. Roijen, vereenigd had, met 30 tegen 7 stemmen aangenomen. (*Tegen:* de heeren *Land*, *Borst*, *Wierda*, *Bouman*, *Heeres*, *Roemeling* en *Mulder.*)

Omtrent het amendement van den heer de Haan, dat nu in behandeling wordt genomen, doet de heer Schilthuis opmerken, dat nergens in het rapport van eene sluis wordt gesproken, met uitzondering alleen daar, waar de minister zelf deze ter sprake gebragt had in verband met de vereeniging van het Hoendiep met de stadsgracht. De commissie had gemeend, het stilzwijgen omtrent sluizen en andere noodzakelijke met het plan in verband staande waterwerken te moeten bewaren, opdat zij niet, door van eene sluis op eene plaats te spreken, zonder van anderen te gewagen, — daar het intusschen mogelijk is, dat ook op andere plaatsen wel sluizen of waterwerken noodig zullen zijn, — den schijn op zich zoude laden, van stilzwijgend te kennen te geven, dat er geene andere en meerdere sluizen noodig waren.

De heer W. de Sitter wenscht daarbij nog te voegen, dat hij het ook voor gevaarlijk houdt iets te bepalen omtrent de plaats, waar eene sluis zal aangebragt worden, dit moet aan de ambtenaren van den waterstaat bij het opmaken van de plannen en bestekken overgelaten worden; de vergadering zal dan later in de gelegenheid zijn, die plannen in haar geheel te beoordeelen en de gronden leeren kennen, waarom de sluizen op deze of die plaats worden voorgesteld. Spr. haalt als voorbeeld voor zijn gezegde aan, hetgeen geschied is met de berekeningen over het kanaal van Delfzijl naar Groningen, waarbij door den hoofdingenieur 3 plannen zijn uitgewerkt van eene los- en laadplaats, het eene waarvan tegen zijne overtuiging, maar alleen omdat het door Ged. Staten was aangegeven. Hetzelfde zou hier het gevolg kunnen zijn, terwijl het bij nadere beschouwing later misschien zal blijken, dat eene sluis beter boven of beneden het verbindingskanaal in het Winschoter- of Damsterdiep geplaatst zou zijn, dan wel *in* het verbindingskanaal zelf.

De Voorzitter bestrijdt het voorstel om deze reden, dat men door de opmerkingen, welke daarin aan den minister en de ambtenaren van den waterstaat gedaan worden, omtrent het verschil van peil, als anderzins, te kort zoude doen aan de capaciteiten van die ambtenaren.

De heer de Haan is nog niet overtuigd, dat zijn voorstel overbodig is. Het is natuurlijk, dat er op geene plaats in het rapport van eene sluis melding gemaakt wordt, want er zou nergens anders eene sluis kunnen geplaatst worden. Wat betreft de aanmerking, dat misschien later blijken zou, dat de sluis op eene andere plaats behoorde te zijn, zegt spreker, dat zulks niet geschieden kan, omdat het onmogelijk is, dat er ergens anders dan tusschen het Damsterdiep en Winschoterdiep eene plaats voor die sluis is aan te wijzen. Maar deze sluis is eene zaak van het allergrootste belang, zij is eene levenskwestie voor deze provincie, de commissie erkent dit zelve en spr. ziet niet in, waarom men die opmerking aan den minister niet mag maken; men heeft eveneens in het rapport gesproken over de diepte van het kanaal, 'twelk ook aan de ambtenaren van den waterstaat had kunnen worden overgelaten. Maar ook indien de minister wenschte, dat dit alles alleen aan hem zelven of aan den hoofdingenieur werd overgelaten, dan had Z. Exc. het gevoelen van de Staten niet behoeven te vragen.

De heer Schilthuis zegt, dat juist, omdat een ieder overtuigd moet zijn, dat in het verbindingskanaal eene sluis onmisbaar is, waarin hij het ook met den heer de Haan eens is, het voor overtollig gerekend had, dit in 't bijzonder te kennen te geven.

De heer W. de Sitter is het niet eens, dat de sluis *in* het verbindingskanaal zal moeten liggen; dit is echter een punt van latere zorg, maar hoe het oordeel daaromtrent moge zijn, in beide gevallen rekent hij, dat de opmerking in de missive niet te pas komt.

Nadat de heer de Haan nog kortelijk betoogd had, dat de sluis *in* het verbindingskanaal zal moeten geplaatst worden en de Voorzitter nog op zijn gevoelen was terug gekomen, dat de opmerking omtrent de plaatsing van de sluis in deze missive niet op hare plaats was, wordt het voorstel van den heer de Haan met 23 tegen 14 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *R. de Sitter*, *Land*, *Aalfs*, *S. P. v. d. Tuuk*, *Brongers*, *de Haan*, *v. Roijen*, *Dijkhuis*, *Kuiper*, *Wiertsema*, *Bonthuis*, *Tichelaar*, *Bouman* en *Roemeling.*)

Hierop wordt het voorstel van den heer Dijkhuis (eerste gedeelte) in behandeling genomen.

De heer Dijkhuis herhaalt zich voor te stellen, dat door het nieuwe kanaal tevens voor den afvoer van het water zal kunnen gezorgd worden, en daarmede dus een ontlastingskanaal zal kunnen verbonden worden, waardoor zijne bezwaren tegen de afwatering zouden verdwijnen.

De heer Schilthuis beschouwt dit ontwerp als zoo zeer ingrijpende in het plan van den minister en van zoo groot gewigt, dat het onvoorzigtig is dadelijk te besluiten, dat het in de missive zal worden opgenomen. Hij is overtuigd van de behoefte aan eene verbeterde afwatering, maar gelooft niet, dat men de vrijheid heeft, een zoo belangrijk ontwerp zoo ondoordacht aan den minister voor te dragen.

De heer W. de Sitter doet hierbij nog opmerken, dat het voorstel in strijd is met de missive van den minister, waar deze uitdrukkelijk te kennen geeft, *dat er geen nieuw kanaal noodig schijnt*, 'twelk wel met het oog op zoodanig plan schijnt gezegd te zijn. Te meer is hij tegen het voorstel, omdat men bij het inzien der stukken, tot die zaak betrekkelijk, zal ontwaren, dat het voorgestelde kanaal tevens zal kunnen strekken tot afvoering van water, daar de sluis bij Delfzijl, die thans slechts 12 □ el water doorlaat, na de verruiming 60 □ el water zal doorlaten. De commissie heeft de zaak der afwatering niet uit het oog verloren, deze heeft een punt van langdurig onderzoek en ernstige overweging uitgemaakt, maar zij meende de mededeeling daarvan achterwege te moeten laten, zoowel om de buitendien reeds groote uitvoerigheid van het rapport, als omdat ze overbodig en in strijd was met de aan haar gedane opdragt.

De heer de Haan doet opmerken, dat de uitdrukking in de missive in een geheel anderen zin voorkomt, namelijk alsof er een kanaal zou noodig wezen van het Hoogezand voor den afvoer van schepen enz., daarover is nu geen spraak, maar van een afwateringskanaal. De bezwaren verder opnoemende, welke voor de meerdere afwatering op het Reitdiep zullen ontstaan, waarvan reeds bij de behandeling van het kanaal van Assen op Groningen spraak is geweest, zegt spr., dat deze kunnen worden opgeheven als er een afwateringskanaal naar de Eems wordt daargesteld, waartoe zelfs de natuur in een tot digt bij den Eems afdalend terrein behulpzaam is; daardoor zoude een gedeelte van het Fivelingo-kwartier zich daarop kunnen ontlasten, zouden de Winsummer- en Schaphalster-zijlvesten daarlangs kunnen afwateren; daardoor zou ook waarheid worden, dat de bedoelde ontwerpen eene algeheele verbetering van den waterstaat dezer provincie zouden daarstellen.

De heeren Schilthuis, Wierda, Beekh. Damsté en Dijkhuis voeren nog het woord over het voorgestelde afwateringskanaal, eenige inlichtingen daaromtrent verzoekende en gevende, terwijl de eerste tevens aantoont, dat in de missive van den minister juist het afwateringskanaal langs het Schildmeer bedoeld en daarbij afgekeurd wordt.

De Voorzitter ontwikkelt hierop zijne gronden tegen het voorstel, dat van zoo veel omvattenden aard is, dat het onmogelijk is, om het thans grondig te beoordeelen; gedeeltelijk is zoodanig voorstel reeds vroeger bij Gedep. Staten in behandeling geweest; het is Spr. dus niet vreemd meer, maar toch rekent hij zich niet in staat, daarover nu reeds een grondig en beslissend oordeel te uiten. Spr. beschouwt het voorstel op zich zelf van veel belang en gelooft ook, dat het afzonderlijk in de vergadering behandeld als voorstel, veel ondersteuning bij de leden zou gevonden hebben, maar het behoort niet in dit stuk, waar van verbetering van scheepvaartkanalen wordt gesproken.

In stemming gebragt zijnde, wordt het voorstel van den heer Dijkhuis met 27 tegen 10 stemmen verworpen. (*Voor:* de heeren *Land*, *S. P v. d. Tuuk*, *Brongers*, *de Haan*, *van Roijen*, *Dijkhuis*, *Groenman*, *Bonthuis* en *Tichelaar.*)

Hierop wordt het tweede gedeelte van zijn voorstel door den heer Dijkhuis ingetrokken.

Na de behandeling derhalve van alle voorgestelde amendementen wordt het geheele rapport in stemming gebragt en met algemeene (37) stemmen aangenomen.

Hierop wordt nog aan de orde gesteld het rapport der commissie over de voordragt van Gedep. Staten, betreffende het maken van eene algemeene zeehaven te Delfzijl en van een nieuw of verbeterd kanaal van Groningen naar de Eems. De commissie had daarin geadviseerd: 1) het onderwerpelijke plan tot bevaarbaarmaking van het kanaal van Groningen naar Delfzijl voor groote zeeschepen gunstig in advies te houden, heen ter tijd bekend zal zijn, of het plan, aangegeven in de missive van Z. Exc. den minister van binnenl. zaken van den 29sten Junij ll., zal worden verwezenlijkt; 2) van dit besluit kennis te geven aan de adressanten. — Zonder eenige beraadslaging wordt dit advies met algemeene stemmen aangenomen.

Daar er geene onderwerpen meer ter behandeling over zijn, stelt de voorzitter voor, deze zitting der Staten te eindigen, en sluit daarop deze vergadering in naam des Konings.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. van BOLHUIS HOITSEMA.